B. N. C.
FIRENZE
1173
10

1173 . 10

1173.10

SACRO-HISTORICA
DISQUISITIO
De Duobus Emblematibus,

Quæ in Cimelio

Eminentiſs. & Reverendiſs. Domini
GASPARIS CARDINALIS CARPINEI
aſſeruantur,

In quorum altero præcipuè diſceptatur.

An duo Philippi Imperatores fuerint
Chriſtiani.

AUCTORE

JOANNE CIAMPINO ROMANO
Magiſtro Brevium Gratiæ, ac in utraque
Signatura Referendario.

ROMÆ,
Typis Joannis Jacobi Komarek Bohemi apud S. Angelum Cuſtodem. M DC XCI.

Superiorum Permiſſu.

Lux. 1173. 10

REVERENDISSIMO DOMINO
JOSEPHO MARIÆ CARO
PRESBYTERO THEOLOGIÆ MAGISTRO,
AMICO SINGULARI,
JOANNES CIAMPINUS
Salutem.

QUALEM, quantamve lucem Emblemata, Epigrammata, aliæque præteritorum temporum memoriæ, ſecum afferant, Experientia rerum magiſtra, abundè nos docet. Veritatem hanc multi agnoſcentes, operam,& opes illis in colligendis inſumpſère. Inter hos jure te connumero, qui ex reconditis Bibliorum Cimeliis, abſtruſos, & in oblivionis tenebris deliteſcentes Sacros codices perquirere, notiſque illuſtrare, ac publici iuris, nullo ad labores,expenſaſve habito reſpectu, facere haud ceſſas. Immò his minimè contentus, alios ad ſimilia quæque peragenda, crebris ſuaſionibus allicis, atque etiam ſtimulas. Ipſe teſtis ſum, quem ad jam promulgata opera incitaſti: quæ quidem, ſi quid laudis, aut nominis unquam auctori ſuo comparabunt, id hortationibus tuis deberi,omninò fatendum erit. Interea en tibi duo Sacra Emblemata, ſive ſacræ figuræ, quæ ad meas pervenêre manus: has ego notis declarare conatus ſum,quas perſpicaci iudicio tuo examinandas propono.

Primum igitur Emblema ex ærea ſubtili lamina, ſive bractea anaglyptico opere elaboratum eſt; hoc mihi oſtendit Eminentiſſimus, & Reverendiſſimus D. Gaſpar Cardinalis Carpineus Sanctiſſimi Domini Noſtri in Urbe Vicarius, qui celebre ſelectarum rerum Cimelium ſuo in Palatio aſſeruat. Hujus Emblematis exemplar magnitudinis, & formæ ſequens eſt.

Peripheria hæc, tot referta figuris, in Pontiani Cœmeterio paucis ab hinc annis reperta fuit; unde ego coniicio in alicujus fictilis, aut lignei vaſis ima, interiorique parte immiſſam, collocatamque fuiſſe, eò quòd Chriſtianæ religionis apud antiquos Fideles teſſera, ſive hieroglyphicum eſſet, ut infra oſtendam.

Veteres Chriſtifideles in cordis ſimplicitate, paciſque amœnitate viventes, ad habendam mutuam ſui ipſorum agnitionem, ſive cognitionem, quibuſdam peculiaribus teſſeris, ſibimet ipſis ſolummodo notis, utebantur. Inter quas præſens Emblema connumero.

Hujuſcemodi teſſeras præcipuè in Calicibus in uſu fuiſſe exiſtimo; ut Fideles in precioſiſſimo Ieſu Chriſti Redemptoris noſtri ſanguine è Calicibus delibando, ipſius Saluatoris, aut antiquæ, ſeu novæ legis Patrum, eorumque, qui pro Chriſti amore ſanguinem effundere, ac Martyrium ſubire non detrectârunt, imaginem introſpicerent, illiuſque renovaretur memoria, quâ in ipſis Fidelibus ardor, & fortitudo ad profitendam fidem magis accenderetur.

Cali-

Calices iſtos ex omni materia confectos fuiſſe putarem, quorum nonnulla fragmenta ab Arringho in ſua Roma Subterranea lib.4. cap.37.& 47.& lib.6.c.50. exponuntur. Aliorum verò ſimilium Calicum fragmenta eodem in Cimelio Eminentiſſimi Carpinei,ac in alio etiam celebri Eminentiſſimi Flavii Cardinalis Chiſii, Signaturæ Juſtitiæ Præfecti, rerum omnium, penè dixerim,varietate ditato, aſſeruantur. Quæ Calicum fragmenta ambo iſti Eminentiſſimi Purpurati, quàm humaniſſimè mihi delineanda præbuêre, quæque, Deo permittente, in lucem emiſſurus ſum.

Hæc mea de Calicibus aſſertio, graviſſimi illius primitivæ Eccleſiæ Scriptoris Tertulliani auctoritate firmatur. Ipſe enim lib. de Pudicitia num.7. ſic inquit. *A parabolis licebit incipias, ubi eſt ovis perdita à Domino requiſita, & humeris ejus revecta? Procedant ipſæ picturæ Calicum veſtrorum, ſi vel in illis perlucebit interpretatio pecudis illius, utrum ne Chriſtiano, an Ethnico peccatori de reſtitutione conliniet*. Et infra n. 10. *Patrocinabitur Paſtor, quem in Calice depingis*. Tanti Scriptoris auctoritas,non ſolùm morem pingendi Calices nobis patefacit; verùm etiam primariam ipſius Emblematis figuram explicat, quâ nempe Chriſtus Dominus Noſter ſub Paſtoris forma exprimitur, inuentam errantem ovem ſuper humeros geſtans. Hæc eadem magni Mediolanenſis Antiſtitis teſtimonio comprobantur,qui in enarratione ſuper Pſ.118.ſacrum hoc arcanum declarans, ſic ait: *Denique inventam Paſtor ovem humeris imponit ſuis. Agnoſcis utique Myſterium, quomodo ovis laſſa reficiatur, quia nō poteſt aliter humana conditio laſſa recreari, niſi Sacramento Dominicæ Paſſionis & Sanguinis Jeſu Chriſti, cujus Principatus ſuper humeros ejus; in illa enim Cruce infirmitates noſtras portavit, ut ibi hominum peccata vacuaret*. Et in Evangelio ſecundùm Lucam cap. 15. iſte veritatis Magiſter

plu-

plura ſuper parabolam hanc diſſerit; at nobis ſufficiat tantummodo infra dicenda brevitatis gratiâ indicare. *Ovis enim*, ait, *à Paſtore reperitur*, *à Patre Filius honoratur*. *Gaudeamus igitur*, *quoniam ovis illa*, *quæ perierat in Adam*, *leuatur in Chriſto*. *Humeri Chriſti Crucis brachia ſunt*. *Illic peccata mea depoſui*, *in illa patibuli nobilis ceruice requievi. Ovis illa genere eſt una*, *non ſpecie*: *omnes enim unum corpus ſumus*; *ſed multa membra*; *& ideo ſcriptum eſt*; *vos autem corpus eſtis Chriſti*, *& membra ex membris ejus*. *Venit itaque Filius hominis ſaluum facere*, *quod perierat*, *omnes ſcilicet*: *quia ſicut in Adam omnes moriuntur*, *ita & in Chriſto omnes vivificabuntur*.

In meo etiam lapidario Muſeo marmorea eſt tabula longitudine palmorum duorum, altitudine palmi unius cum dimidio, in qua quidam barbatus vir cælatus eſt, qui ſuper humeros ovem geſtat, cum inſcriptione FILVMENVS. Figuram hanc Chriſtum denotare minimè dubito, & ſi ipſius Filumeni vocis grecæ etymologiam examinare velimus, nil aliud ſignificare puto; niſi *Amatur*. Hæc ſatis de prima: modò ad ſecundam figuram.

2. Iſta, quæ Paſtoris capiti imminet, Adam, & Euam cum arbore & Serpente oſtendit: quid per hoc denotetur, concors eſt Patrum ſententia, quòd Adam Chriſtum, Eva Eccleſiam, Serpens Diabolum ſignificent. De Chriſto ſic Gentium Doctor D. Paulus ad Corinthios 1.15.45. fatur. *Factus eſt primus homo Adam in animam viventem*, *noviſſimus Adam in ſpiritum vivificantem*. Sanctus verò Anaſtaſius Synaita lib.10. Anagogicarum contemplationum in Hexameron, ante medium, ſic etiam ait. *In ipſis ergo Protoplaſtis nudationem intelligis*, *idque ſimul*, *& typicè*, *& præfigurativè à Deo factam eſſe in Chriſto*, *& Eccleſiâ in initiis*. *Non enim*, *qui omnem eſſentiam*, *tam ratione præditam*, *quàm expertem*

pertem rationis eſt fabricatus, per ſe indutam, non poterat facilè efficere hominem, non egentem integumentis? Sed quoniam Deus Verbum, qui erat ab initio nudus, & incompoſitus, à Deo erat componendus, & induendus pelliceam noſtræ carnis tunicam, caro factus, & habitans in nobis, ideo Deus Adam hominem (ſecundùm Adami prototypum) nudum condidit, & ejus coniugem mulierem imaginem Eccleſiæ, ipſo rurſus indutæ. Nam quicumque, inquit, in Chriſtum baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis, Illud magnum Eccleſiæ Græcæ lumen Sanctus Joannes Chryſoſtomus in homilia dę interdicta arbore: *Mors*, inquit, *per Adam, Vita per Chriſtum. Evam ſerpens ſeduxit: Maria Gabrieli conſenſit: ſed ſeductio Evæ attulit mortem: conſenſus Mariæ peperit in ſeculo Saluatorem. Reſtauratur per Mariam, quod per Evam perierat. Per Chriſtum redimitur, quod per Adam fuerat ante contractum*. De Serpente verò idem Sanctus Anaſtaſius Synaita præfato lib. 10. ultra medium ſic loquitur. *Dici poteſt, quòd multæ Serpentis proprietates aſſimilantur Diaboli machinationibus: & primùm totius ejus corporis dejectio in terram: omnis enim natura animatorum, & inanimorum habet aliquid, quod ſurſum fertur, ad ſuperna motum habens, & augmentum, præter ſolum Serpentem. Nam idipſum, quod ſuper terram graditur, oſtendit quòd ſuam prudentiam, & cor ſuum, ſua ſpontè conculcat, nihil penitus excelſum, & cœleſte ſentiens, aut cogitans. Quamobrem ſæpè ſuam exuit formam, ſicut Serpens exuit, transformatus in Angelum lucis, tamquam mutans à priſca prudentia. Hinc etiam venenum lethiferum per os, & inania conſilia immittit in animam, & vitæ extremorum obſeruat calcaneũ, & ad inſidiandum in ſemitis hominum ſemper inſidet, ut impediat noſtros ad Deum greſſus, & ideò effecit Deus, ut venaretur, & perimeretur Sapientum incantationibus, & precibus.*

Hæc breviter de ſecunda figura, modò ad tertiam.

Quæ

3. Quæ tertia eſt Icon, Noë in Arca cum Columba, olivæ ramum deferente, exprimit. Hujus hieroglyphici reſeratio offertur ex B. Petri Epiſtola 1.3.20. vbi: *Qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cùm fabricaretur arca, in qua pauci, ideſt octo animæ ſaluæ factæ ſunt per aquam. Quod & vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit Baptiſma.* Ac apud laudatum Tertullianum de Baptiſmo nu.8.idem habetur: *Quemadmodum enim*, inquit, *poſt aquas diluvii, quibus iniquitas antiqua purgata eſt, poſt Baptiſmum, ut ita dixerim, mundi pacem cœleſtis iræ, quæ præco Columba terris adnuntiavit, dimiſſa ex Arca, & cum olea reverſa, quod ſignum apud Nationes paci prætenditur.* Sanctus autē Cyprianus, ſive alius Chriſtianus auctor ad Novatianum hæreticum: *Quòd lapſis ſpes veniæ non eſt deneganda*, idem hieroglyphicum ſic nobis explanat. *Illa Arca figuram Eccleſiæ portabat, quæ verberabatur hinc, atque indè aquis inſurgentibus tantùm. Cataclyſmus ergo ille, qui ſub Noë factus eſt, figuram perſecutionis, quæ per totum orbem nunc nuper ſupereffuſa oſtendit. Aquis autem, diruptis cataractis, undique convenientibus, & excreſcentibus ſignificabantur gentes, quæ ad vaſtandam Eccleſiam excreverunt, ſicut Apocalypſis cap.17.docet, dicens: Aquæ, quas vidiſti populi ſunt, & gentes, & regna &c.* Plures alios myſticos ſenſus Patrum adducere poſſem; ſed à breuitatis ſcopo nimis recederem, ac fortaſſe, Amice, moleſtiam ſuſciperes; ideo ad quartam imaginem me confero.

4. Jonam ſub umbra cucurbitæ dormientem, quarta repręſentat imago. Myſterii hujuſmodi arcanum ſummo cum ſtudio detegere curavit Arringhus in præcitata Roma ſubterranea tom.2. lib. 5. cap.22. num.6.& ſeqq. occaſione, quâ plures viſuntur picturæ ſacris in Cœmeteriis, Jonam ſub umbraculo molliter recubantem, oſtendentes, atque ingentem animi, ipſo-

ipſomet vultu, triſtitiam præſeferentem: brevitati ſtudendo, duorum tantùm Romanæ Eccleſiæ Doctorum referam auctoritates, qui myſticum hunc ſenſum exponunt. Primus eſt incomparabilis ille Eccleſiæ Doctor Auguſtinus in Epiſtola 49. ad Epiſcopum Deogratias, quæſt. 6. circa medium, ſic ait. *Jam verò quod tabernaculum ſibi conſtituit, & conſedit ex adverſo Civitatis Ninive, quid ei futurum eſſet expectans, alterius ſignificationis perſonam Propheta geſtabat: præfigurabat enim carnalem populum Iſraël. Nam huic erat triſtitia de ſalute Ninivitarum, hoc eſt de redemptione, & liberatione gentium. Unde venit Chriſtus vocare non juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. Umbraculum ergo cucurbitæ ſuper caput ejus, promiſſiones erant veteris Teſtamenti, vel ipſa jam munera, in quibus erat utique, ſicut dixit Apoſtolus, umbra futurorum, tamquam ab æſtu temporalium malorum, in terra promiſſionis deſenſaculum præbens.* Secundus eſt Eccleſiæ Doctor D. Hieronymus; is in aſſignandis rationibus, quæ ingenti Jonæ animum mœrore compleverant, à præfato Auguſtino diſſentit, ſcribens: *Non contriſtatur*, (ſcilicet Jonas) *ut quidam putant, quòd gentium multitudo ſalvetur, ſed quòd pereat Iſraël.* Quoad umbraculum verò Hieronymus cum eodem Auguſtino concordat, dum ait: *Jonas ſub umbraculo erat: nec dum quippe veritas venerat, de qua idem Evangelium, & Apoſtolus loquitur; Deus veritas eſt.*

Umbraculi hujus occaſione oritur quæſtio inter Patres, an folia ex hedera, juxta vulgatæ textum, extiterint, aut ex virentibus cucurbitarum frondibus, ut in præallegatis figurâ, & picturis cernitur. Quæſtionem hanc exponit, & examinat idem Arringhus in citato cap. num. 9. & ſeqq. quem referre brevitatis gratiâ omitto, ſolummodò contentus concluſionem ponere, ut num. 11. nempe: *Jonam haud ſub hedera, ſed ſub*

cucurbitæ umbraculo quieſcentem, ob eam potiſſimam rationem in Cœmeterialibus tabulis, olim à Chriſtianis repræſentatum fuiſſe arbitramur, quia videlicet antiqui fideles acceptiſſimæ ſeptuaginta interpretum ſententiæ mordicùs adhærentes, quidquid conceptis apud eoſdem verbis, ſcripturarum textui inſertum legebatur, ac ſi vulgata earumdem ſcripturarum foret editio, conſtanti animo retinuêre. De varia hac lectione ſcripſit Hieronymus Auguſtino, ut in fine Epiſtolæ 11. aqud eumdem Auguſtinum. Hæc de Jona dicta in hoc loco ſufficiant, ac proſequendo figurarum explicationem, quintam ſumo, quæ Danielem, in lacu Leonum poſitum, exprimit.

5. Meritò Danielem in ipſo naſcentis Eccleſiæ exordio antiqui Patres ſumma in veneratione habuêre, quoniam ipſiuſmet Dei oraculo per Ezechielem cap. 14. Job, & Noë æquiparatus fuit: ſic enim Propheta ait: *Si fuerint tres viri iſti in medio ejus* (ideſt Hieruſalem) *Noë, Daniel, & Iob. Ipſi juſtitiâ ſuâ liberabunt animas ſuas.* Tres igitur iſti Viri, quaſi juſtitiæ lumina in Orbe extitêre, inter quos connumeratur Daniel, cujus ob præclaras virtutes, quas longum eſſet enumerare, in Cœmeterialibus, aliiſque locis, quaſi juſtitiæ ſpeculum, imago picta fuit. In præſenti autem orbiculo, prout in cryptis, in medio Leonum, expanſiſque manibus fuit expreſſus: quia per hoc ſignum myſticè Chriſti Crux declarabatur: ſic ſentit Macarius Chryſocephalus, Philadelphiæ Archiepiſcopus, in oratione de Cruce, relatus à Gretzero, in ſuo tractatu de eadem Cruce. *Accedat*, inquit, *& magnus ille Daniel, & tres pueri: ille enim ora Leonum, inſolita manſueſcere obturavit, cùm manus expanſiſſet in lacu, & in Crucis ſpeciem conformaſſet.* Idem confirmat Theodorus Studita ab eodem Gretzero recenſitus: *Magnus*, ait, *ille Propheta Daniel miſſus quondam in lacum Leonum, manibus*

nibus Crucis in ſpeciem expanſis, incolumis ex faucibus beſtiarum evaſit, benedicens Chriſtum Dominum. Sæpe citatus verò Arringhus horum Patrum veſtigia ſequendo tom.2. cap.21. fuſius explicat. *Hanc certè ob cauſam in abditis pleriſque Cœmeteriorum cubiculis, ac Martyrum, cæterorumque Chriſtianorum Sarcophagis Daniel illibatus inter Leones conſiſtens, elevatiſque ad Deum manibus intenſiſſimè deprecans, Abacuch quoque prandium eidem deferente interdum ſuperaddito, contemplandus obiicitur, ut ipſiuſmet Danielis liber legendum exhibet; quam profectò hiſtoriam frequenter admodum Fidelium oculis, atque animo expendendam, iidem ſapientiſſimi Patres, qui moribus informandis vacabant, ob præcipua, quæ intus latent altiſſimarum virtutum dignis obvoluta myſteriis, documento proponebant. Digniſſimi enim viri hiſtoriam, cùm inter crebras ærumnarum moleſtias intercipi contingeret, recolentes haud animum deſpondere, ſed bonam divino ſuffulti præſidio, ſpem concipere edocebantur. Quippe qui ipſius Danielis exemplo præmuniti, futurum non dubitabant, ut ipſi quoque, Divino aſpirante Numine, à periculis, quibus acriter præmebantur, liberi tandem emergerent; cùm Daniel, cujus imaginem aſpiciebant, è Leonum, fame exaſperatorum, faucibus illæſus, ac vegetus evaſiſſet: & ipſemet Chriſtus Dominus, quem Daniel myſticè præſignabat, è rabidis furentium Judæorum manibus, quos haud alio, quàm Leonum nomine Hieronymus appellat, ipſos inter mortuos liber, tertiâ jam recurrente die, redivivus orbi affulſiſſet.* Quæ Arringhi aſſertio mirum in modum Danielis explanat figuram.

6. Sexta icon notiſſima eſt; deſignat enim Abraham, Iſaach filium ſuum ſacrificantem. Quid primævi Eccleſiæ Patres hâc figurâ voluerint oſtendere, obſcurum eſt, niſi eos adeamus. Illi igitur haud ſemper palam Chriſti Servatoris Cruci affixi imaginem recolendam,

lendam, venerandamque intuentibus, ſed quandoque emblematicè, figuratiſque modis obvolutam; præcæteris autem Abrahami & Iſaaci hiſtoriam proponere ſatiùs exiſtimarunt, in qua ſcilicet Sacramenta ipſa Paſſionis olim figurata fuerant. Sic laudatus Tertull. adversùs Marcionem lib. 3. n. 18. & adversùs Judæos n. 10. nos docet. *Utique Sacramentum Paſſionis figurari in prædicationibus oportuerat: quantòque incredibile, tantò magis ſcandalum futurum, ſi nudè prædicaretur, quantoque magnificum, tantò magis obumbrandum, ut difficultas intellectûs, gratiam Dei quæreret. Itaque in primis Iſaac cùm à Patre hoſtia duceretur, & lignum ipſi ſibi portaret Chriſti exitum jam tunc denotabat, in victimam conceſſi à Patre, lignum Paſſionis ſuæ bajulantis.* Sanctus verò Maximus in homilia 1. in feſto Paſchæ ſic myſticum hoc hieroglyphicum exponit. *Hic idem Dominus in noviſſima mundi ſeneſcentis ætate, per figuram B. Abrahæ longævi Patris offertur: quo tempore dum novo ſacrificio in unici ſui jugulum pius parricida conſurgit, ex improviſo Aries oculis ejus apparuit, ſicut loquitur ſermo divinus: Et vidit Abraham arietem inter vepres, hærentem cornibus. Inter vepres, inquit; Requiramus quæ iſta ſit novitas. Inter vepres, ideſt in multitudine circumſtantium peccatorum: hærentem cornibus, ideſt ad Crucis cornua, clavorum confixione pendentem, ſicut in alio loco legimus, cornua in manibus ejus ſunt. Hoc ideò, quia venerandas manus patibuli brachia ſuſceperunt. Inter ſpinas autem deputatus eſt, quando ſpineo ſerto Innocentiæ, & Juſtitiæ auctor illuſus eſt. Sed altiùs introſpicere debemus, quidnam ſit, quod Iſaac à Patre altaribus admovetur, ac ſubito Aries pro eo, non mutatâ, ſed duplicatâ oblatione ſupponitur. Dei enim Unigenitus offertur, & Virginis Primogenitus immolatur. Hoc quoque Dominicæ Paſſionis præfigurabant inſignia &c.*

Sam-

7. Samſonem ſeptimus exhibet iconiſmus, portas Gazæ Civitatis, è cardinibus ſublatas, ſecum ſuper humores deferentem; quod Myſterium à Patribus, præcipuè verò à Magno illo Gregorio, qui homilia 21. in Evangelium ſecundum Matthæum: *In illo tempore Maria Magdalene &c.* ita explicatur. *Sed quid Samſon fecit agnovimus. Media nocte portas Civitatis abſtulit, & montis verticem aſcendit. Quem, fratres chariſſimi, hoc in facto, quem niſi Redemptorem noſtrum Samſon ille ſignificat? Quid Gaza Civitas, niſi Infernum deſignat? Quid per Philiſthæos, niſi Judæorum perfidia demonſtratur? Qui cùm mortuum Dominum viderent, ejuſque corpus in ſepulchro jam poſitum, Cuſtodes illico deputaverunt, & eum, qui auctor vitæ claruerat in Inferni clauſtris retentum, quaſi Samſonem in Gaza ſe deprehendiſſe lætati ſunt. Samſon verò media nocte non ſolùm exiit, ſed etiam portas tulit, quia videlicet Redemptor noſter, ante lucem reſurgens, non ſolùm liber de Inferno exiit, ſed & ipſa etiam Inferni clauſtra deſtruxit. Portas tulit, & montis verticem ſubiit, quia reſurgendo clauſtra Inferni abſtulit, & aſcendendo Cœlorum Regna penetravit &c.* Hæc breviter de hoc ſacro Symbolo Samſonem demonſtrante; modò ad octavam imaginem.

8. Octava imagò, ſive figura Moyſem denotat in deſerto, petrâm virgâ percutientem, ex quà uberes aquæ fluxerunt. Per hoc hieroglyphicum ſacrum illud arcanum declaratur, nempe Gentilis populi, in deſerti regione poſiti, ad Orthodoxam fidem acceſſus. Sic D. Paulus ad Corinth. 1.10.2. *Omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube, & in mari; & omnes eamdem eſcam ſpiritalem manducaverunt, & omnes eumdem potum ſpiritalem biberunt: (bibebant autem de ſpiritali, conſequente eos Petra:) Petra autem erat Chriſtus. Sed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo: nam proſtrati ſunt in deſerto.*

ſerto. Sicque S. Juſtinus Martyr in Colloq. cum Triphone: immediatè poſt medium. *Fontem*, ait, *aquæ vivæ à Deo in ſolitudine cognitionis Dei experte, in terra videlicet Gentium ſcaturire fecit hic Chriſtus*. Eruditiſſimus ſimul, & eloquentiſſimus S. Hieronymus, ſive alius auctor in Pſal. 77. alium myſticum ſenſum nobis inſinuat. *Percuſſa eſt*, inquit, *Petra*, *& fluxerunt aquæ*. *Illa Petra*, *quæ dicit*: *Qui ſitit veniat*, *& bibat*: *de cujus ventre fluxerunt flumina*. Et paulò poſt hæc addit. *Sicut Moyſes percuſſit in eremo Petram*, *& produxit populo aquas*: *ita & Dominus, quem Paulus percuſſum ait, propter peccata noſtra*, *immenſos nobis protulit fontes*; *Apoſtolos ſcilicet*, *quos Petra monſtravit*, *& per quos torrentes idest ſubſequentes Eccleſiarum Doctores repleti ſunt, ex quorum nos prædicatione ſitim reſtinguimus*. Singulos hujus ſacri arcani ſenſus referre longum eſſet: atque hactenus dicta ſatis eſſe videntur.

9. 10. Quoad nonam, & decimam figuras, Jonam, ex navi in os Ceti projectum, repræſentantes, receptiſſima Patrum ſententia eſt Symbolum hoc peculiarem Chriſti typum fuiſſe, ut videre eſt in Matthæo 12. nam ibi: *Generatio mala*, *& adultera ſignum quærit*, *& ſignum non dabitur ei*, *niſi ſignum Jonæ Prophetæ*. *Sicut enim fuit Jonas in ventre Ceti tribus diebus*, *& tribus noctibus*, *ſic erit filius hominis in corde terræ*. Sacræ hujus hiſtoriæ etiam minutiſſima perpendit Magnus ille Hipponenſis Epiſcopus S. Auguſtinus Epiſtolâ 49. ad Epiſcopum Deogratias quæſt. 6. ibi: *Sicut ergo*, inquit, *Jonas ex navi in alvum Ceti*, *ita Chriſtus ex ligno in ſepulcrum*, *vel in mortis profundum*. *Et ſicut ille pro his*, *qui tempeſtate periclitabantur*, *ita Chriſtus pro ijs*, *qui in hoc ſeculo fluctuant*. *Et ſicut primò iuſſum eſt, ut prædicaretur Ninivitis à Jona*, *ſed non ad eos pervenit Prophetia Jonæ*, *niſi poſtquam eum Cetus evomuit*; *ita Prophetia præmiſſa eſt ad Gentes*, *ſed niſi poſt reſurrectionem Chri-*

Chriſti non pervenit ad Gentes. Hæc Auguſtinus, quæ, omiſſis aliis Patrum auctoritatibus, tamquam tibi abundè notis ſatis ſuperque eſſent: attamen hìc mihi paululum immorari fas ſit, atque illud in primis inquirere, cur in hoc Symbolo, loco Cetis marinum monſtrū, in forma potius Draconis, quàm alterius belluæ in Cœmeteriis, ac antiquis marmoreis Sarcophagis, ut etiam in præſenti Emblemate depictum, ſive anaglypticè cęlatum fuerit. Quæſtionem hanc citatus Arringhus Tom.2. lib.5. cap.22. num.4. ſuæ Romæ ſubterraneæ ſic ſolvit. *Verùm*, inquit, *ut in re haud parvi momenti ſacros de more Doctores conſulamus; primo quidem loco Hieronymus ſe perſcrutantibus offert, qui illa hiſtorici textûs verba exponens: Et præparavit Dominus piſcem grandem, hæc ait: Porrò quid, ait, præparavit, vel ab initio cùm conderet, de quo in Pſalmo ſcribitur: Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei, vel certè juxta navem fecit venire. Sed plura eleganter quidem ſubiicit, dum in Pſal.103. apertè magis verba illa expendens, Draco iſte &c. Dæmoni convenire hæc dicens affirmat: Iudæi dicunt: Draconem magnum fecit Deus, qui dicitur Leviathan, & eſt in mari &c. Nos autem dicimus: iſte eſt Draco, qui de Paradiſo ejectus, qui decepit Evam, & datus eſt in hoc mundo ad illudendum nobis. Quod plenè iiſdem ferè ſententiis obfirmat, dum verba illa Iſai.27. altiùs contemplando dilucidat: ſuper Leviathan ſerpentem vectem, & ſuper Leviathan ſerpentem tortuoſum: Ex ſeptuaginta enim Interpretum verſione id evidenti teſtimonio comprobat, qui verba illa ſuper colubrum fugientem, haud aliter, quàm ſuper Draconem legendum putant &c. Hieronymus item ſemper ſibi in aſſertis benè conſtans ex Pſalm.90. auctoritatem jam ſupra enarratis aptè concilians, ubi iſthæc, ſuper aſpidem, & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis Leonem, & Draconem; per Draconem, Dæmonem utique ſubintelligendum eſſe proclamat; ibidemque*

hunc

hunc ipſummet eſſe Cetum, qui Leviathan alio vocabulo appellatur, à Chriſto Domino tandem intercipiendum, ac validè profligandum conſtanter aſſeverat, quod & prophetica Jobi oracula evidenti enarratione teſtantur. Sic autem in rem præſentem, inquit: ipſe eſt magnus Cetus, de quo, quòd à Chriſto capiendus ſit, myſtico in Job ſermone, narratur, nam & ibi pro Ceto Leviathan ponitur. Hæc quæ ex aliis, ab Arringho allegatis, pro hujus ſymboli declaratione deprompſi, pro figuris, in eadem peripheria expreſſis, ſufficiant.

SECVNDUM EMBLEMA.

Secundum Emblema non ex ære, ſed ex vitro eſt, ejuſdem tamen magnitudinis, ac ſupra relatum, nõ minora equidem arcana in ſe continet; Imaginem enim oſtendit vitreis delineamentis pictam, in cujus orbiculi peripheria, ſive limbo, ad dimidiæ unciæ ferè altitudinem parua attollitur zona, quæ planum, ſive ſuperficiem ambit; cujus in medio cujuſdam Juvenis imberbis effigies cernitur, paruum capillitium in coronæ formam habentis, ac dalmaticam, ſive togam, aut tunicam, uſque ad crura geſtantis, quam lacerna tegit. Ex ſiniſtro latere magna excurrit faſcia, & ſub dex-

dextrum ſe inſinuat latus, denotatque, ni fallor, Conſulare Laticlavium; præterea hæc imago utraque elevat brachia, lævâque librum apertum tenet. Duæ ſtellæ à lateribus cernuntur; in orbiculi verò extremitate, in gyrum apprimè formatis characteribus, ſequẽtes delineatæ ſunt voces; nempe A SECVLARE BENEDICTE PIEZ. Hæc omnia aliud vitrum, tenaci glutine ſuper impoſitum picturæ, muniminis gratiâ tegit. Quare hunc orbiculum alicujus crateris, ſive ſacri vaſis imam partem fuiſſe reor, quæ fundus ſolet appellari, ut de antecedenti Emblemate dixi, ſed ad illius explicationem deveniam, in qua etſi Oedipus non ſim, tamen eſſe tentabo.

Conſuevêre antiqui Fideles in humandis defunctorum cadaveribus in ipſis tumulis, aliquod ſignũ, ſive characterem ponere, quo ipſi defuncti, dum inter vivos agebant, utebantur, ſi Martyres eſſent; martyrii inſtrumentum, quo mortem ſubiverant; ut ex hujuſmodi ſigno, ſive charactere, aut inſtrumento, defuncti qualitas, ſive mortis genus argueretur, ut eruditiſſimus Caſalius in ſuo Tractatu de veteribus Chriſtianorum ritibus cap.66. & Arringhus in ſua Roma Subterranea lib.1.cap.2.n.25. fusè oſtendunt.

Opinor igitur, vitreum hunc orbiculum alicujus ſacri calicis fuiſſe fragmentum in ſignum, ſive characterem defuncti alicujus Pontificis, ſive Epiſcopi, aut Sacerdotis appoſitum, cùm calix Sacerdotalis dignitatis character, ſive ſignum appellari poſſit. Hujus rei exemplum refert Surius ad diem 3. Decembris de Sancto Birino, cujus corpus cum calice, & aliis ornamentis Pontificalibus inventum fuiſſe teſtatur.

Quòd fuerit fragmentum vitrei calicis clarè coniicitur ex ab Arringho allegatis lib.6.cap.18. eò quòd ſcilicet antiquitus, præſertim Apoſtolorum temporibus, calices vitrei in uſu extiterint. Ipſe quoque morem

hunc ævo Zephyrini Beatiſſimi Pontificis, qui floruit principio tertii ſeculi, viguiſſe in meis conie&cturis de Azymo cap.7. nu. 7. oſtendi. Vtpote etiam in ima, interiorique eorum parte Antiqui depingere conſueverint, jam in antecedenti Emblemate demonſtravi.

Meam ſententiam ipſa confirmat imago, quæ ſacra eſt, & Chriſtum Dominum noſtrum repræſentat, qui ab eiſdem priſcis Fidelibus in Juvenis formam, detonſo capite, ut plurimùm appingebatur, ut in præſenti cernitur orbiculo; ac apud laudatum Arringhum in diverſis iconibus, ab eo allatis, videre eſt, rationemque in eodem lib.6.cap.17. allegat; nempe quòd Deus nunquam ſeneſcit.

Modò ſingulares ipſius imaginis partes examino, ac ab indumentis initium ſumo. Togatus igitur vir apparet, qui ſuper togam tenet Pallium; è ſiniſtro latere lata faſcia procedit, ſub dextro ſe inſinuans brachio. Crura ſandaliis veſtita habet. Perpendo itaque primo loco togam, quæ uſque ad genua ſe extendit, latas habens manicas; quare Dalmaticam chyrodatam, ideſt manicatam appellandam eſſe puto, quæque à Collobio differt, cùm iſtud abſque manicis ſit. Hujus indumenti genus, narrat Salmaſius in ſuis notis ad Tertulliani librum de Pallio, apud antiquos molles, & delicatos fuiſſe in uſu, quod, temporis progreſſu, tam Epiſcopis, quàm Diaconis, Subdiaconis, & Presbyteris Romani Pontifices conceſſerunt, & ideo ſibi proprium fecêre, ut eruditiſſimus Du Cange in ſuo magno Gloſſario abunde demonſtrat.

In utroque humero duo ſigna, veluti duæ paruæ faſciæ, ſive zonæ viſuntur, quas nil aliud denotare autumo, niſi illa ſuperhumeralia ligamenta, quæ hodie in Diaconorum, & Subdiaconorum Dalmaticis, ex humeris pendere conſpiciuntur.

Faſcia

Faſcia verò, quæ è ſiniſtro deſcendit latere, procul-dubio Laticlavium denotat, quod Senatoriæ, ſicut & Anguſticlavium Equeſtris dignitatis ſignum erat. In Laticlavii locum Archiepiſcopale Pallium, in Anguſticlavii Orarium apud Chriſtianos Sacerdotes ſucceſſiſſe judico.

Supra Dalmaticam quoddam indumentum, ſeu tegumentum cernitur, quod Pallium, Italicè *Mantello* denominatur, ac in duas dividitur formas, nempe in Pallium Philoſophicum, ac vulgare. Hoc quadratum, illud verò, altero oblongius erat, ac in circumferentiam, ad noſtri Pallii ſimilitudinem, deſinebat, cùm illud ſupra humeros deiicere, & complicare, ſive illo totum tegere corpus facillimè poſſimus. In hujus locum, pro Sacerdotum indumento, Pluviale ſucceſſiſſe arbitror. Quare præſenti in figura expreſſum, Philoſophicum Pallium, judicio meo, repræſentat.

Pedes ſandaliis, ſeu caligis, ſive calceis teguntur. Horum indumentorũ genus apud antiquos Romanos parum diſcrepans fuit; nam quoad formam ferme idem erat, differebat verò in ligulis, materiâ, colore, & fibulis, aliiſque ſignis, ad nobilitatem oſtendendam adinuentis. Unde Rubenius De calceo Senatorio c. 4. inter Patritios, & Senatorios calceos, ſolùm in ligularum inflexione aliquam fuiſſe differentiã putat. Alios verò inferioris conditionis homines, ſimplices habuiſſe ligulas oſtendit Julius Nigronus in ſuo tractatu De caliga. Judico igitur iconem hanc Senatorias caligas, ſive calceos repræſentare, cùm diverſæ in eiſdem cernantur ligulæ. Hujuſmodi autem calceorum genus ſub Imperatoribus immutatum fuit, remanſeruntque ſandalia, quæ tam Imperatoribus ipſis, quàm ſummis Sacerdotibus communia fuêre, ut oſtendit pręcitatus Rubenius cap. 5.

His igitur demonſtratis, nempe omnia laudatæ ima-

ginis indumenta virum nobilem denotare, quæque etiam, temporis progreſſu, in Sacerdotum uſum converſa fuêre, propterea que jconem hanc; eccleſiaſticum virum innuere facilè argui poſſe exiſtimo; nec officere argumentum, quod in contrarium ab aliquo adduci valeret, eccleſiaſtica indumenta, quæ ad præſens cernuntur valde ab antiquis differre; quoniam perpetuo temporis lapſu omnia immutari, & alterari certiſſimum eſt. Attamen ſi eędem res, antiquam non habeant faciem, illi ſaltem ſimilem retinent, ut in Caſula obſeruari poteſt, quæ antiquitus longior, amplior, & ab utroque latere clauſa erat; modò verò brevior, ſtrictior, & ab utroque latere aperta eſt. Veritatem hanc ex antiquis picturis, marmoreiſque monimentis deducere valemus; ac ipſe obſervavi in meo itinere recreationis causâ menſe Maii peracto in oppido Sancti Eliæ Nepeſinæ Diœceſis, ubi ſacra veſtimenta, à ſexcentis, ni fallor, & ultra annis adhuc aſſeruantur, quæque delineari curavi, ac quantocyus illorum exemplaria in lucem emittam. Itidem ex manipulo argui etiam poteſt, qui antiquitus nil aliud erat, niſi manutergium, ſive mappula, aut ſudarium, quod Sacerdotes præ manibus tenebant, ut videre eſt in jcone, relata à Cl.V. Baluzio in Capitularibus Caroli Magni, Tom. 2. pag. 1276. & à bon. mem. Eminentiſs. Card. Bona lib. 1. cap 24. n. 19. rerum Liturgicarum.

Hæc de indumentis: nunc ad librum, quem in ſiniſtra tenet manu, non caſu, ſed ad Myſterium aliquod oſtendendum delineatum, nam priſci Fideles, in exponendis animi ſui ſenſibus, myſticis Apocalypſis figuris uti conſueverunt, ut in cap. 24. mei operis Veterum Monimentorum narravi. Quare librum hunc apertum, illum denotare puto, qui cap. 12. & 20. Apocalypſis dicitur: *Et alius liber apertus, qui eſt vitæ*; ſcilicet, in quo Sanctorum nomina ſcripta ſunt; ut

ut interpretatus eſt Andreas Archiepiſcopus Cæſareæ Cappadociæ in ſuo Comment. in D.Ioan.Apocalypſin cap.63.22.

Neque ſilentio prætereunda ſunt quædam etiam de Stellis, ad iconis latera expreſſis, quæ ex ejuſdem Apocalypſis cap. 16. & 22. deſumo, nempe: *Ego ſum radix, & genus David ſtella ſplendida, & matutina.* Quid iſta ſignificet ſtella Ambroſius Ansberti in Apocalypſim lib.2. verſ. *Et dabo illi ſtellam matutinam*; ſic declarat, *In Scriptura ſacra cum ſingulari numero ſtella matutina ponitur, per hanc ipſe mediator Dei, & hominũ, homo Chriſtus Jeſus figuratur. Cùm verò plurali aſtra matutina interſeruntur, Angelicam creaturam deſignant. Sed & cum ſimpliciter, ac ſine additamento ſtellæ ponũtur, Doctores Eccleſiæ nonnunquam exprimunt. Stella matutina mediatorem Dei, & hominum, hominem Chriſtum Jeſum deſignat; ſicut in hac Apocalypſi ipſa magna, & fulgida ſtella apertiſſimè determinat, dicens. Ego ſum genus, & radix David, ſtella ſplendida, & matutina. Quia enim diſcuſſis tranſactæ noctis tenebris, diem mox affuturum ſtella matutina denuntiat, rectè per eam ſive Nativitas Redemptoris Noſtri in carne, ſeu Reſurrectio ejuſdem poſt mortem figuratur.* Licèt autem hujuſmodi expoſitiones ambabus ſtellis applicari poſſint, nihilominus, ut proximiùs earumdem explanationem feriam, ejuſdem Patris poſtremam amplector ſententiam; nempe per unam ſtellam antiquos Fideles, Chriſti naſcentis fulgore, mundum in tenebris jacentem illuminatum; per alteram verò ſtellam, ejuſdem Redemptoris Reſurrectionem, & ad Cœlos Aſcenſionem, ideoque æternam beatitudinem, perpetuo lumine coruſcantem, exprimere voluiſſe.

At nunc ad Epigraphem, circa imaginem expreſſam, gradum faciamus; quæ ita ſe habet. A SECVLARE BENEDICTE PIEZ; quamque ſic explico: ANNO SECV-

SECVLARE BENEDICTE PIE ZESES. Hujuſmodi inſcriptio, ſicut & alia imaginis indumenta à priſcis Chriſtifidelibus hoc in orbiculo enigmaticè expreſſa fuêre, ad Religionis myſterium, ſeu arcanum gentibus occultandum, ſive, ut inter ipſos pro quadam mutua teſſera inſeruiret, ut ex ipſius inſcriptionis declaratione oſtendam.

Primos igitur Seculares Ludos, exactis Regibus, poſt conditam Vrbem annis 245. à Valerio Publicola inſtitutos fuiſſe, ſcribit Cenſorinus de Die Natali cap. 8. illos autem, qui ante reparatam humani generis ſalutē, celebrati fuêre, brevitatis gratiâ omitto, ſed eos tantummodo pro meæ intentionis fundamine enarrandos duco, qui poſt Chriſtum natum fuerunt habiti.

Prima igitur Ludorum ſecularium ſolemnitas (quæ ſexta ab eorum inſtitutione fuit) anno à Chriſti ortu 47. Tiberio Claudio Cæſare IV. & Vitellio III. Coſſ. celebrata eſt. Meam hìc mentem eſſe declaro; hac in annorum ſupputatione Pagi ſequi in ſua Critica Baroniana, de quo infra.

Secunda anno 88. Domitiano Auguſto, & Publio Cornelio Coſs. licèt nondum centum effluxiſſent anni.

Tertia anno 204. ſub Septimio Severo, & M. Antonino.

Quarta anno 247. cum Imperatores, Conſuleſque ambo eſſent Philippi: de quibus celebris eſt, ut optimè noſcis, inter Eruditos quæſtio: An iſti Principes ambo Chriſtiani fuerint necne, & ſi tales, Vtrum Chriſtianam Religionem ante, vel poſt Ludorum Secularium celebrationem amplexi fuerint. Quæſtionem hanc, à nonnullis jam agitatam, fas mihi ſit juxta Scriptorum ſeriem hìc referre, ac quæ ipſe de ea ſentiam exponere.

Primo loco ſeſe offerunt Vita, & Paſſio S. Pontij Martyris, Auctore Valerio ejus conturbenali, quæ caſtigatio-

tiores ab eruditiſſimo Baluzio in ſuo lib. 2. Miſcellaneorum editæ ſunt. In hujus Martyris Paſſione, quæ accidit anno Chriſti 257. ſub num. 10. hæc leguntur: *Nunc autem qualiter primus omnium Imperatores Chriſtianos fecerit, aut quomodo cũ Diabolo certaverit, victor exiſtens, vel palmam Martyrii ſumpſerit non tacebo. Temporibus Philippi Imperatoris, qui cum filio Philippo Romanum regebat Imperium, fuit his Philippis amicus B. Pontius Chriſtianiſſimus, & omnium divinarum literarum doctiſſimus. Cùmque gratia individua in eis eſſet, tertio Imperii eorum anno, expleto milleſimo anno à conditione Romæ, cum Diis ſuis ſacrificandum pergere vellent dicunt B. Pontio: Eamus, & repropitiemus nobis Deos magnos, qui nos in iſtius milleſimi anni circulum natalis Romæ perduxerunt. Quos B. Pontius diverſis excuſationibus declinare nitebatur. Imperatores verò velut amicum ad ſacrificandum cogebant. B. autem Pontius cognoſcens à Domino datam ſibi occaſionem, ajebat: O piiſſimi Imperatores, cùm ſitis à Deo Principes ordinati hominum, cur non ei, qui vobis hunc honorem præſtitit cervices flectitis, & ipſi ſoli ſacrificium laudis offertis?* Et num. 12. *Cùmque his & aliis multis, pro ſalute eorum, diſputaret verbis, Dei voluntate Imperatores crediderunt, & eum deprecabantur, ut Myſterium hujus ſalutis,* SVPERVENIENTE DIE *eis pleniùs aperiret, & qualiter ignem perpetuum evadere, & immortalitate cum Sanctis ſine fine perfrui poſſent. Et quidem* EX ILLA DIE, *& deinceps, ſacrificia Idolorum declinantes, ſpectacula tantùm, pro concluſione milleſimi anni, quo Natalem Urbis celebrabant, fieri imperaverunt.* Et num. 13. *Tunc Beatiſſimus Pontius ad Epiſcopum Urbis Romæ, nomine Fabianum, qui Eccleſiæ Dei præerat convolavit, & omnia ei ex ordine pandit. Tunc Sanctus Papa Fabianus, cadens cum eo in orationem, dixit. Domine Jeſu Chriſte, gratias ago nomini tuo, qui per famulum tuum Pontium Imperatores*

tores Populi Romani ad tuam notitiam perducere dignatus es. ALIA VERO DIE *cùm ſimul ad Principes veniſſent, & Sacramenta eis divina demonſtraſſent, baptiſmi gratiam conſecuti ſunt*.

Quòd ambo iſti Imperatores Chriſtiani fuerint, itidem habetur in Paſſione Sancti Domnini Martyris, relatâ à Bonino Mombritio tom. 1. ubi legitur, quòd *refirmatâ pace S. Eccleſiæ per glorioſiſſimum Principem Conſtantinum, qui inter Auguſtos primus, poſt Philippum, Chriſtianus effectus eſt*.

Harum poſt paſſionum Scriptores ſupervènit Euſebius Cęſareæ Epiſcopus vulgò *Pamphili*, qui floruit principio quarti ſeculi; ac inter alias, quas ſui temporis exaravit hiſtorias, hanc iſtorum Imperatorum ſcripſit. Hi 70. circiter annis Euſebium præceſsêre, ſicque tempore, quo Euſebius ſcribebat, multi probabiliter aderant teſtes, adhuc viventes, qui de eorumdem Imperatorum geſtis, de viſu, & de auditu deponere poterant; atque ideo Euſebium veritatem ſcripſiſſe, abſque ullo dubio, autumandum eſt. Ipſe enim lib.6. cap.34. hiſtoriæ meminit; *Philippum unà cum filio uti Chriſtianum famam fuiſſe in poſtrema Paſchæ Vigilia precationum in Eccleſia participem ſimul cum reliquo populo fieri voluiſſe*. Ac in Chronico ad annum Domini 246. ſcribit: *Philippus, Philippum filium ſuum conſortem Regni fecit: primuſque omnium ex Romanis Imperatoribus Chriſtianus fuit*. Et ad annum 252. addit. *Decius cum Philippum Patrem, & filium interfeciſſet, ob odium eorum, in Chriſtianos perſecutionem movet, quâ Laurentius Diaconus Romæ Martyrium dixit*.

Ex hac Euſebiana aſſertione, credibile eſt, multos, poſt Philippi unà cum filio converſionem, Chriſtianæ religioni nomen dediſſe, atque indè exortam Decii perſecutionem, ut infra patebit.

Poſt Euſebium S.Hieronymus in Catalogo Scriptorum

rum Eccleſiaſticorum in Origene, Oroſius lib.7. hiſt. cap. 20. Vincentius Lirinenſis adversùs hæreſes cap. 23. Caſsiodorus in Chronico, qui in fine quarti, & in principio quinti ſeculi floruêre idem teſtantur.

In fine ſexti, ſeu principio ſeptimi vixit auctor Chronici Alexandrini,qui eadem affirmat.

In ſeptimo verò ſeculo ſua exaravit Chronica B. Iſidorus Archiepiſcopus Hiſpalenſis, qui ſic fatur: *Philippus regnat annis ſeptem. Iſte primus inter Imperatores credit Chriſto. Hujus etiam primo anno milleſimus annus Romanæ Urbis docetur expletus.*

Octavo autem ſeculo eadem ſcripſit Paulus Warnefridus Diaconus Aquilejenſis.

Seculo nono floruerunt Freculphus Epiſcopus Lexovienſis,qui in Chronicis tom.2.lib.3.cap.5. & Haymon Epiſcopus Halberſtadenſis hiſt. lib. 6. cap.11. necnon Ado Archiepiſcopus Viennenſis in 6. ætate eadem affirmant.

Sequentis decimi ſeculi in principio, etiam floruit Regino, qui itidem in ſuis Chronicis eadem ſcripſit.

In undecimo ſeculo habemus Chronica Hermanni Contracti, ubi ad annum 247. legitur: *Milleſimus annus à Chriſtiano Imperatore* (ſcilicet Philippo) *variis ludis celebratus eſt.* Idē colligitur ex Metello Tegerſeenſi.

Duodecimo ſeculo floruit Otto Friſingenſis, ac Joannes Zonaras, qui cum antecedentibus Auctoribus concordes ſunt, utpote etiam Chronicon Alterſenſe, ſive Heingartenſe apud Henricum Caniſium in ſuis Antiquis Lectionibus.

Seculo verò decimotertio eſt Conradus Uſpergenſis, ac præter iſtum, aliud inſigne eſt teſtimonium non Latini, ſed Arabi Scriptoris latinitate donati ab Eduardo Pocockio. Arabs iſte Auctor nomine Gregorius Abul-Pharagi ſcripſit hiſtoriam Orientalem à Mundi exordio uſque ad ſua tempora, nempe ad an-

num 1284; ut elicitur ex præfatione Pocockii, ac pag. 367. necnon ex Indice annorum Heiræ in fine operis. Gregorius igitur pag. 80. Latinè redditus ſic loquitur: *Philippus Cæſar annos ſeptem imperavit. Bene Chriſtianis fecit, & ad credentium conſortium admitti deſideravit: dixit autem ipſi Epiſcopus, non licet tibi Eccleſiam ingredi, donec à vetitis abſtinueris, & unâ uxore ex iis, quæ tibi propinquitate conjunctæ non ſunt, contentus fueris. Solebat autem tempore precum accedens extra Eccleſiam ſtare cum illis, qui Religioni initiabantur, nec adhuc de ea loquerentur*. At paulò inferiùs. *Decius Cæſar annum unum imperavit, & præ odio ſuo in Philippum, qui Chriſtianis benefecerat, illis inimicus extitit, graviterque ipſos afflixit, adeò ut fidem abnegarent ex credentibus multi, donec ipſo interfecto, pœnitentiam agerent*.

Quiſnam fuerit Gregorius iſte, ab ipſo Pocockio in eadem præfatione demonſtratur, nempe: patriâ Malatienſis, Religione Chriſtianus, profeſſione Medicus, à ſuis, Rex Doctorum, Corona excellentium, dubiorum in Theologiâ occultorum ἑπιλύτης, ideſt interpres, unicum ævi decus, & ſeculi Phœnix, Doctorque Orientis appellatus.

Sequenti ſeculo ſcripſit Nicephorus Calliſtus, qui lib. 5. cap. 25. ſuæ hiſtoriæ idem affirmavit. Ibidem eadem ſcripſit Gobellinus Perſona in Coſmodromio ætate ſextâ capite undecimo apud Meibomium.

Decimo ſexto ſeculo M. Antonius Sabellius in Æneide 7. lib. 7. idem retulit. Ac in ejuſdem ſeculi fine eccleſiaſticæ hiſtoriæ parens Baronius, ad annum 246. & & 249. in præcitatorum Scriptorum ſententiam ivit.

Currenti autem ſeculo Eruditorum feraci; Severinus Binius in notis ad Fabiani vitam, idem teſtatur. Noſtriſque temporibus eruditiſsimus Petrus Daniel Huetius quæſtionem hanc, copioſo calamo perpendit

dit, in ſuis Origenianis lib. 1. cap. 3. num. 12. quem audire loquentem, Amice, ne graveris rogo. Sic igitur Huetius fatur. *Atque utinam vel duæ illæ ſupereſſent epiſtolæ, quas ad Philippum Imperatorem, ejuſque uxorem Severam Auguſtam ſcripſit. Hinc certò coniici poſſet, verène Chriſto adhæſerint, quemadmodum ab Auctoribus Chriſtianis proditum eſt: an à Chriſtianis partibus fuerint alieni, quod perſuadet Ethnicorum Auctorum de nova, ab iis ſuſceptâ, Religione ſilentium, & multorum præterea tum Chriſtianorum, tum Ethnicorum conſenſus, à quibus primus inter Imperatores Chriſtum profeſſos Conſtantinus celebratur. Ego quidem magnorum virorum ſententiis, meum quoque judicium, quando me res id admonet interponam. Si publicè Chriſtianorum fidem profeſſus fuiſſet Philippus, veriſimile utiq; non eſt, tacituros id fuiſſe Ethnicos Scriptores, futuramq; rei hujus, ſicut fuit, obſcuram famam, & incertam. Nec multò veriſimilius eſt, ſi Chriſtianus non fuiſſet, id proditurum Euſebium, temporibus illis proximum, cùm utramque eum ad Philippum, & Severam ab Origene ſcriptam epiſtolam vidiſſe conſtet, quam non paucis poſt Euſebium annis vidiſſe quoque Vincentium Lirinenſem ſolerter deprehendit Baronius. Sic igitur ſentio Chriſti ſacris à Fabiano Papa initiatum fuiſſe Philippum, ſed occultè, idque clam Ethnicos habuiſſe, ne quid indè res ſuæ detrimenti caperent, quas priſtinæ Religionis ejuratæ fama forſitan conturbaſſet. Hinc ab Ethnicis Scriptoribus tacitum illud eſt, à Chriſtianis celebratum. Quòd autem ex Euſebio obiici poteſt, publicè eum in Eccleſiam ab Epiſcopo (is fuit Babylas) admiſſum, precationum participem fuiſſe factum, poſtque crimina confeſſus in pœnitentium ordinem redactus eſt; id ſanè animadvertendum eſt ex incerta auditione Euſebium retuliſſe. Antiochiæ præterea contigiſſe fertur illud, ubi florebant res Chriſtianorum, quibus tum præerat Epiſcopus Babylas; in extremis videlicet Romanæ*

 ditio-

ditionis oris, procul à Romanorum conſpectu, quos præ cæteris ejuſmodi facinus poterat commouere. Huc accedit in medio Chriſtianorum cœtu, conſcio cum paucis Epiſcopo, Imperatorem facilè deliteſcere potuiſſe, mutatâ veſte, & Imperatoriis inſignibus detractis. Sub ipſa porro Imperii ſui initia Chriſti doctrinam amplexum fuiſſe Philippum, ex eo liquet, quòd in cœtum Chriſtianorum, jam creatus Imperator, recipi poſtulauerit, Antiochiæ, quò, non niſi poſt arreptum recens imperium, ſeſe uſquam contulit. Quæcumque autem adversùs hanc ſententiam argumenta profert Baronius, ut poſtremis imperii annis Chriſto nomen Philippum dediſſe probet, ex iis quæ diximus facilè refelluntur. Cadunt itidem pronuntiatæ in eam rem à Scaligero κύριαι δόξαι ſic enim effata ejus appello, quibus Philippum ab Eccleſia ſegregat, veterumque Chriſtianorum auctoritatem proculcat, uno hoc nixus argumento, quòd iniuriam Chriſto faciunt, qui hominem nequam, & Domini ſui interfectorem Chriſtianum auſi ſint dicere. Ac ſi nulli inter Chriſtianos ſceleſti reperiantur; ac ſi nequiſſimi non fuerint Imperatores quidam Chriſtiani. Præterea nondum Chriſtianum fuiſſe Philippum docuimus, cùm flagitia hæc admiſit. Nec mihi magis Petri Halloxii probatur conjectura; cùm Origenem ex eo jam tempore, quo Arabiam petiverat, Philippo Imperatori, utpote Arabi, & Boſtris nato, fuiſſe cognitum ſuſpicatur. A puero ſiquidem, relicto patrio ſolo, in militiam profectus creditur Philippus. Et ut nondum patriâ exceſſiſſet, quonam argumento probari poteſt hominem, obſcuro loco natum, & fortunæ tenuis in notitiam Origenis veniſſe, viri magnis de rebus ad hæc loca miſſi, & graviſſimis negotiis diſtricti? Quid eſt hariolari, ſi hoc non eſt? Minimè autem omnium audiendus vir eruditus, qui in annotationibus ad Nicephorum Fabiano Papæ tribuit, quod uno conſenſu Leontius Antiochenus, Chryſoſtomus, & ex Leontio Chronici Alexandrini

drini auctor Babylæ tribuerunt. Non jam diſputo verum ne ſit, quod conjectat Baronius, Philippum Auguſtum cum Philippo Auguſtali Ægypti Præfecto confundi: hic certè locum, uti fatetur ipſe, habere id neutiquam poteſt; non idcircò tantùm, quòd duas illas Origenis epiſtolas viderat Euſebius, ſed multò magis, quòd, imperante Severo, Martyrio conſumptus ſit Philippus ille Auguſtalis Præfectus: ab Euſebio autem memoratum Philippi Auguſti facinus, ipſo jam imperium adepto, editum ſit. Extat hinc etiam meritò ne ſcripſerit Pomponius Lætus, Philippum, ut ſcelera tegeret, cultum Chriſtiani nominis, ſimulaſſe.

Hactenus Scriptores omnes de ambobus Philippis Chriſtianis tractantes, quos reperi, tuis ſub oculis poſui. Supereſt modò illos etiam, qui in contrariam iverunt ſententiam exponere, ut auditis altercantibus partibus, certius, firmiuſque proferatur judicium.

Primâ igitur fronte, ſeu primus Antagoniſta ſe offert Pomponius Lætus, qui ſub Pio II. floruit, ac Platynæ ſynchronus, & in conjuratione contra Paulum II. ſocius cõnumeratus, paganę religionis admirator, & Chriſtianæ contemptor fuit, ut aſſerit Martinus Hankius de Romanarum rerum Scriptoribus. Edidit Lætus Epitomen vitæ Cęſarum, ac de Philippo ſcripſit, quòd eſſet PUNICA FRAVDE DETERIOR, *qui ut ſcelera tegeret cultũ Chriſtiani nominis ſimulabat*. De hoc Læto ſcribit etiam Volaterranus, *quòd domunculam in Quirinali ſibi paraverat, ibique natalem Urbis, ac Romulum colebat, quod erat initium abolendæ Fidei*. De hoc eodem plura apud Voſsium de Hiſtoricis Latinis. Hæc enarrare duxi, ut patens ſit, quiſnam fuerit Anteſignanus iſte. Nam ab impuro hoc fonte, ſequentes Scriptores impuram hauſiſſe aquam, minimè ambigendum eſt; quoniam Joannes Baptiſta Egnatius Venetus, qui in principio præteriti ſeculi vixit, de eodem Imperatore

ſic

ſic ait. *Sunt, qui à Chriſtiana pietate non abhorruiſſe Philippum tradant, quorum teſtimonio hominis perfidia fidem abroget*. Hos ſequutus eſt Ioſeph Scaliger, qui in animadverſionibus ad laudati Euſebii Chronologiam, & annum Mundi 2260. ita ſcribit: *(Primuſque omnium ex Romanis Imperatoribus Chriſtianus fuit)Næ illi magnam injuriam* Sacroſancto *Chriſti cultui faciunt,qui primi hunc latronem Araba Domini ſui Imperatoris innocẽtiſſimi, & Reipublicæ maximè neceſſarii interfectorem, idolorum cultorem, & ex cujus vita nihil tale colligi poteſt, Chriſtianum auſi ſunt dicere, & epiſtolas Origenis ad eum, & Severàm ejus uxorem commenti ſunt, ut mimo fides haberetur. Euſebius auctores habuit, quos ſequeretur lib. 6. cap. 36. Hiſtoria Fccleſiaſtica* φέρεται δὲ αὐτοῦ (Ὠριγένους) καὶ πρὸς αὐτὸν βασιλέα φίλιππον ἐπιστολὴ καὶ ἄλλη πρὸς τὴν τούτου γαμετὴν Σευήραν, *Scilicet; extat etiam ejus epiſtola ad Imperatorem ipſum, & altera ad conjugem illius Severam: Totidem verbis idem prodit Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum. Vide præterea alia à veteribus Chriſtianis conficta, de ſatisfactione, ab hoc Philippo in Eccleſia factâ, apud eumdem Euſebium.Ibid. (Chriſtianus fuit) Chriſtianum, cujus fraude paulò ante Gordianum occiſum ſcribebat? Quæ verba omiſit Oroſius; quum reliqua exſcriberet, quia non videretur ei convenire Chriſtiano eſſe, cujus fraude Dominus interfectus eſſet.*

Scaligerum imitatus eſt Sethus Calviſius in Chronicis ad annum Chriſti 246.ubi ſic:*Refertur ab Euſebio, Caſſiodoro, & aliis, qui tamen hoc ex Euſebio deſcripſerunt, Philippum operam dediſſe Chriſtianæ Religioni, & baptizatum eſſe. Sed Euſebius hæc hauſit,ut ipſe dicit, ex epiſtolis Origenis ad Philippum, & ejus coniugem Severam,quæ epiſtolæ tamen fictæ ſunt.Ideò de Religione Philippi nihil certi pronunciari poteſt. Res geſtæ etiam Philippi non reſpondent, nec aliquid contulit Eccleſiæ, nec habuit*

Reli-

Religionis ſucceſſorem, ut Conſtantinus.

Supra narratis Scriptoribus accedit eruditiſsimus Spanhemius qui in diſſert.9. De præſtantia, & uſu numiſmatum, ſic fatur. *Ex ſuperioribus autem Philippi nummis cum ſolennibus Gentiliū ſacris ſatis liquere videtur fabulis annumerandum, quod de hoc Imperatore, ut Chriſtiano Euſebius, aliiq; dein tradidêre, inter quos etiā Abul-Pharagius. Quamquam videam virum rarà eruditione, ac inter præcipua hodie literatę Gallię ornamenta Danielem Huetium, eamdem de Philippo Chriſtiano ſententiam in Origenianis tueri; eum nempe circa ipſa imperii initia, Chriſti doctrinam, ſub Papa Fabiano amplexū, idque occultè, & clam Ethnicos, & quā de re conſulere poterit eum Lector, ante quā huic, vel alteri ſententiæ accedat.*

Tandem poſt tot Scriptorum, inter ſe variantiū, ſententias ſupervênit eruditiſsimus Pagi, qui in ſua Critica Hiſtorico-Chronologica ad annum Chriſti 247. fuſiùs ſuper hac quæſtione diſſerit, & præcipuè: An ſacrū ſuſceperint Baptiſmum ante, vel poſtquàm Ludi Seculares celebrati fuerint, ejus opinio eſt. M. Julio Philippo II. & M. Julio Philippo Cæſare Coſſ. eodē anno 247. Philippum ſeniorem filium ſuum, Philippum Auguſtum nuncupaſſe, qui decimum ſuæ ætatis annū agebat cùm biennio poſt obierit ætatis annor. 12. Deinde oſtēdit, Zoſimum à Baronio perperam fuiſſe reprehenſum, quòd Ludorum ſecularium, ab utroque Philippo editorum, non meminerit; nam putat, Zoſimum de Ludis ſecularibus, centenariis Vrbi reſpondentibus, hoc anno celebratis, non diſſerviſſe, ſed de illis tantùm fuiſſe locutum, qui juxta Auguſti ordinationem exhibiti fuêre, quibus Romani credebant Vrbem, juxta vetus oraculum, bellis, & morbis eſſe liberandam. Quare nō mirum ſi de ludis Circenſibus, hoc anno exhibitis, nullam Zoſimus mentionem fecerit; cùm illos hanc vim non habere, illoſue irregulares eſſe crediderit.

Scri-

Scribit ulteriùs Pagi , ſe in Prolegomenis ad diſſertat. Hypaticam id demonſtrare, nempe Philippum nondum fuiſſe Chriſtianum , quando milleſimum Vrbis annum celebravit, ludoſque ab eo editos, alterius claſſis , ſive ordinis fuiſſe, quàm illos, de quibus locutus eſt Zoſimus , quoſque Honorius celebravit. Zoſimum in ea fuiſſe opinione, ut exiſtimârit Rempublicam Romanam nullũ detrimentum paſſam fuiſſe, quamdiu Ludi ſeculares , ſecundùm traditum à Numine ritum,ideſt poſt 110. annos ederentur:quamobrem ipſum Sibyllæ oraculum integrum recitat, cujus hoc initium.

Aſt ubi mortalis longiſſima venerit ætas,
Vitæ centenis denis redeuntibus annis;
Sis Romane memor, nec te ulla oblivia fallant:
Sis memor, ut facias Diis immortalibus illo
Rem ſacram in campo &c.

Finis verò.

Itala ſic tellus omnis, telluſque Latina
Æternùm tua ſceptra colet, tua juſſa capeſſet.

Quare cum Ludi à Philippo exbibiti Vrbis centenariis reſponderint, ſeu iis, quos Claudius Imperator octingenteſimo Vrbis anno ediderat, non verò antiquæ inſtitutionis ab Auguſto, Domitiano, & Severo obſeruatæ: de illis nullam mentionem fecit Zoſimus: ſive quòd hanc vim eos non habere putaret: ſive quia præter morem factos, ac irregulares crederet.

Addit idem Pagi in eadem Critica num.4. in opinionis ſuæ confirmationem,argumentum,deſumptum ex verbis Euſebii in Chronico vbi: *Ob quam ſolennitatem innumerabiles beſtiæ,in Circo magno interfectæ, ludique in Campo Martio Theatrales tribus diebus, ac noctibus, populo peruigilante, celebrati*. Ex quibus verbis deducit beſtias immolatas, ludoſque Tarentinos , Dijs conſecratos, fuiſſe editos. Exinde concludit, Philip-

porum

porum converſionem ſæculares ludos fuiſſe ſubſecutam, minimè verò præceſſiſſe; Baroniumque ab Oroſio deceptum fuiſſe, ſcribente: *Ludis magnificis auguſtiſſimus omnium præteritorum hic natalis annus à Chriſtiano Imperatore celebratus eſt. Nec dubium eſt, quin Philippus hujus tantæ devotionis gratiam, & honorem, ad Chriſtum, & ad Eccleſiam reportarit, quando vel aſcenſum fuiſſe ab eo Capitolium, immolataſque ex more hoſtias nullus auctor oſtendit.*

Audiſti, Amice, horum inter ſe variantium Scriptorum opiniones, quibus coniunctim, & ſeparatim reſpondere conabor.

Primum igitur argumentum pro narratorum veritate, quòd ambo Philippi Chriſtiani fuerint ex ſupra narratis Martyrum actis deſumimus, ſcilicet Sanctorū Pontij, & Domnini, quæ Euſebium præceſsêre, ac idem teſtantur. Quare dicendum eſt, aut acta ipſa eſſe falſa, aut eſſe approbata, ſi falſa ſunt, illorum corruit hiſtoria, ſed iſta acta pro genuinis ab Eruditis habentur, ergo de falſitate minimè argui poſſunt. Si autem uti vera approbata ſunt, firma remanet narratio, nempe iſtos Imperatores fuiſſe Chriſtianos.

Secundum argumentum ipſe eſt Euſebius, qui hanc narrat hiſtoriam, cujus auctoritatem in contrarium ſcribentes evertere nituntur, ego autem pro viribus ſuſtinere tentabo. Dico igitur Euſebium ſcripſiſſe ex fama publica, ut ipſemet teſtatur in præcitato cap. 34. lib. 6. ibi: *Fama eſt*. Tempore ergo Euſebij, qui hæc ſcripſit; ſeptuaginta circiter ab iſtorum Principum cōverſione erant elapſi anni, quare multi teſtes probabiliter adhuc ſuperſtites erant, qui de veritate deponere poterant. Inſuper famam publicam ad credendum juſtam eſſe cauſam Iuriſprudentes aſſerunt. Quare autumo Euſebium minimè allucinatum fuiſſe ſi hæc ſcripſerit, utpote etiam Hieronymum, Oroſium, Liri-

E nenſem,

nenſem, & Caſſiodorum, qui proximiores Euſebio fuêre, quique non ſolùm, ex eodem deſumpſerunt Euſebio, verùm etiam ex ipſis Origenis Epiſtolis, quæ illorum ævo extabant, ut teſtatur D. Hieronymus de Scriptoribus Eccleſiaſticis in Origene, ſic ſcribens: *Quodque ad Philippum Imperatorem, qui primus de Regibus Romanis Chriſtianus fuit, & ad matrem ejus literas fecit, quæ uſque hodie extant.* Idemque etiam Vincentium Lirinenſem affirmare, ſolerter deprehendit Baronius ad annum 246. num. 8. ut nuper diximus.

Tertium magni momenti argumentum eſt, omnium Scriptorum, ex omni ferè natione, concordia, qui in omni ſeculo idem teſtantur. At huic meæ aſſertioni ſtatim obiici audio: Omnes quos citaſti auctores ejuſdem fontis, nempè Euſebii, bibêre aquam, cui reſponſioni ſubiungo. In præteritis ſeculis, illæ duæ Origenis extabant Epiſtolæ, ut ſuperiùs enarravi, quaſque undecimo etiam ſeculo extitiſſe colligo ex citato Metello in ſuis Quirinaliis ode 2. ubi Octaciliam Philippi Senioris uxorem meminit fuiſſe Chriſtianam. Sicque Poeta cecinit.

Verticem Regina Deo ſuperbum
Fronte maturâ reverenda flexit
Principis cedente domo Philippi
ſub juga Chriſti.

Quare ſi aſſeruit Octaciliam fuiſſe Chriſtianam id ex Origenis epiſtolis deſumpſiſſe probabiliter credendum eſt; utpote etiam eaſdem Epiſtolas in aliqua adhuc delitеſcere Bibliotheca, vel ſcrinio, quæ fortaſſe aliquando in lucem emittentur. Quomodo ergo tantis hiſce viris, qui diverſis in ſeculis in literis floruêre, fides abroganda, & recentioribus tribuenda eſt, qui per tot ſecula à Philippis diſtant, nullâque probabili ratione ſuffulti, niſi illâ propriæ, inaniſque voluntatis, contrarium affirmant. Sed infra alia adducam.

Quar-

Quartum: admiſſo quòd Octacilia fuerit Chriſtiana, ut multi de numiſmatibus ſcribentes autumant, ſequentes Triſtanum, qui conjecturam ſuam in præmemorato Metello fundavit. Ex hoc ſequitur ambos Philippos fuiſſe Chriſtianos, nam crebris ſuaſionibus ad Fidem Chriſtianam amplectendam maritum potuit allicere, filiumque in eadem inſtruere. Quare facinus de perpetrata cæde Gordiani, converſionem Philippi præceſſiſſe dicendum eſt.

Quintum: in contrarium ſcribentes nullam allegant probabilem conie&turam, ut nuper dixi, ſed inanibus ſophiſmatibus innituntur, ut infra ad Scaligeri reſponſionem demonſtrabo.

Sextum: validum illud eſt argumentum à laudato Baronio ad annum 249.num.3. & 4. allegatum: de legibus ab hoc Principe promulgatis, quæ Chriſtianam pietatem ſpirant. Nam Exoletos (turpiſſimorum, ac flagitioſorum hominum genus) ſuſtulit, Poetiſque Juvenum animas ſua arte corrumpentibus antiqua privilegia ademit.

Septimum: argumentum ex ipſiſmet, qui contrariam tuentur ſententiam deſumo, ſcilicet ambos Imperatores poſt eorum mortem inter Divos adſcriptos fuiſſe cui opinioni reſpondeo. Honorem hunc, ex Senatûs, Populique decreto, non autem de illorum mandato eiſdem fuiſſe ſancitum. Quare ex hoc actu deducitur ipſos tamquam bonos, pioſque Principes, ac de Republica optimè meritos tali ſe reddidiſſe dignos honore.

Octauum: pariter elicio argumentum ex objectione ab aliquibus factâ, de Ethnicorum Scriptorum in re tam patenti ſilentio, fortaſſe ductâ conjecturâ ex eo, quod ipſi præſumerent ambos hos Imperatores Deorum fuiſſe Cultores, quoniam Sacra, rituſque proprios permittebant. Ego autem ex hoc met ſilentio

depromo, eoſdem Principes Chriſtianam amplexatos fuiſſe Religionem. Eò quia nullus ex hiſce Ethnicis Scriptoribus meminit, illos ſacrificandi cauſam, occaſione Anni milleſimi iuxta veterum morem, Capitolium aſcendiſſe, ut aduertit Oroſius. Poterant enim occultè Chriſtianam Religionem profeſſi eſſe; nam rerum, & temporum conditio non ſinebat, ut palam Religionem hanc demonſtrarent, quia eorum imperium nondum ſatis firmum, Senatûſque, Populique Romani, atque exercitûs inconſtantia, & læuitas in mutandis Principibus ſatis erat nota, quemadmodum ex præcedentibus Imperatorum cædibus ſe prodiderat: Chriſtianam occultando Religionem, & propriæ vitæ, atque imperio conſultum fuerat, ſicque etiam Eccleſiæ rebus erat utilior.

Nonum deſumo argumentum ex Decii, in Imperio ſucceſſoris, motâ in Chriſtianos perſecutione, in eorundem Principum odium, quia Chriſtianis faverant, ut pluribus demonſtrat exemplis laudatus Baronius ad annum 253. Et præſertim elicitur ex Chronico Alexandrino, ſive Paſchali, nuper recuſſo à Du Cange ad annum Chriſti 253. & ex laudato Auctore arabo Abul-Pharagi.

Decimum denique pro meæ intentionis fundamine minimè ſpernendum, adduco argumentum, nummum videlicet ab Apamenſibus Syriæ, cuſſum, quod refert eruditiſſimus vir Octavius Falconerius in ſua Diſſertatione de Nummo Apamenſi Deucalionei Diluuii typum exhibente. Nummus iſte in una facie Philippi Senioris caput laureâ coronâ redimitum, oſtendit cum græca Epigraphe ΑΥΤ.Κ.ΙΟΥΛ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΑΥΓ *Imperator, Cæſ. Jul. Philippus Aug.* In altera oppoſita facie viſitur quædam veluti quadrata arca, intra quam duæ ſunt effigies pectore tenus, virilis una, altera muliebris: in

arcæ

arcæ ſummitate, ac angulo inſidet avis veluti Columba. In facie arcæ ſunt literæ NOE, ſcilicet Noë Subtus arcam apparent aquæ: extra arcam, eædem figuræ ſtantes, & ſuper caput Viri. Viſuntur Columba eſt, quæ pedibus Olivæ ramum ſtringit, ac volatu ad arcam tendit in gyrum ac ſubtus, hæc legitur græca inſcriptio IM.ATP AΛEΞANΔPOT.B.APXI.AΠAMENONEΠI Sub M.Aur.Alexandro iterũ Pontifex Apamenſiũ.Cenſeo propterea nummum hunc nõ in ſignum univerſalis, ſeu Deucalionei Diluuii; ut opinatus eſt.Falconerius,ſed à Chriſtianis in ſignũ lætitiæ:quòd ipſe Philippus Chriſtianę Religioni addictus eſſet ſculptum fuiſſe, ut ex præcit.Auctoribus deduco. Arca enim Noë ſalutẽ ex Baptiſmatis aquâ denotat,ut in primo Emblem.n.3. D.Petri auctoritate, demonſtravi. Quòd Apamenſes Cives eo tempore Chriſtianam ſuſcepiſſent Religionem, facilè adducor ad credendum, propter vicinitatem Apamenſis Civitatis cum Antiochenâ. Et cum B.Petrus in hac divinum Evangelium per ſeptem annos ſeminaſſet, pro certo habendum eſt, etiam Verbum Dei in proximas promulgaſſe Vrbes.

Huc uſque coniunctim reſpondi, modò ſeparatim etiam reſpondendum eſt. Satis ergo puto ſi Scaligeri objecta tantùm diluam,cum ipſius,in contrariam tuentes ſententiam,prolixior,atque acrior cenſura ſit.Primo igitur loco præfatus Scaliger opinatur, illos Chriſtianum cultum magnâ afficere injuriâ,qui latronem Arabem, proprij Domini proditorem, ac interfectorem, idolorumque cultorem, Chriſtianum fuiſſe narrant. Huic objectioni facilè reſponderi poſſe exiſtimo, ex Gentium Doctore prolatis verbis; *Deum velle omnes homines ſaluos fieri, in comprehenſibiliaque eſſe judicia ejus*. Nos quidem ignoramus cur ipſe ſcrutator cordium Deus, Philippum talia facinora perpetrare permiſerit, ac cur poſtea illum ad pœnitentiam vocaverit,

Chri-

Chriſtianam in ejus cor inſtillando fidem. Plura poſſent adduci exempla, tam è veteri, quàm è nova lege; Principum etiam Fidelium, quos Dei benignitas ex peccato ad juſtitiam perduxit; at duo tantummodò in memoriam revoco. Primum eſt David, qui ut Bethſabee amplexibus frueretur, Vriam ejus virum necari juſſit. Secundum Theodoſius Imperator, qui ad ulciſcendam Theſſalonicæ Præfecti militum mortem, populum ejuſdem Civitatis, tam ſontes, quàm in ſontes, uſque ad ſeptem millia interfici mandavit. Nihilominus poſtea ambo iſti pœnitentiâ ducti, probi, ſanctique Principes, omnium conſenſu, fuère. Mortales omnes propriç paſſiones, & affectus immoderati dominantur, qui ſi langueſcere, divinæ gratiæ ope incipiant, eâdem divinâ gratiâ operante ſubintrarat bonorum omnium auctor, & altrix.

Obiicit ſecundo loco præcitatus Scaliger duas Origenis Epiſtolas ad Philippum, & Severam ejus uxorem commentitias eſſe. Scaligerum igitur quæſo; undenam talem auctoritatem, ac certitudinem hauſerit, ut has epiſtolas poſſit commenti, ac falſitatis arguere, dum eas ſe vidiſſe teſtatur D. Hieronymus, & ex S. Vincentio Lirinenſi coniicimus, etiam ſuo ævo illas extitiſſe. Quomodo ergo ſunt commentitiæ? Item, quânam audaciâ, Scaliger tale profert judicium, ſi eas non legit, neque vidit? Vult enim in auditum, ac non viſum, ac prætenſum reum condemnare. Si hoc æquitati, & rationi conſonum ſit, æqui, probique viri dijudicent. Modò ad Pagi opinionem reſpondeo.

Philipporum converſionem Seculares Ludos ſubſecutam fuiſſe iudicat Pagi. At ego eo ipſo anno, quo Seculares Ludi celebrabantur accidiſſe affirmo; nam in ſupra narratis actibus S. Pontii legitur, Imperatores B. Pontium ad ſacrificandum idolis, occaſione anni milleſimi, inducere tentaſſe; ſed eiuſdē Pontii hor-

tatu

tatu ipſos in Chriſtum credidiſſe,eumdemque B. Pontium precatos fuiſſe, ut ſalutis myſterium *ſuperveniente die*, ipſe eis aperiret. Poſt hæc in eiſdem actis habetur, quòd *ex illo die, & deinceps* Idolorum ſacrificia declinare cœperunt, ac ſpectacula tantùm iidem Imperatores pro concluſione milleſimi celebrari mandarunt. Poſtea ſubjungitur. *Aliâ verò die Baptiſmi gratiam conſecuti ſunt*: Tria igitur tempora hic noto. Primum congreſſus, ſive primæ collocutionis Philipporum cum Beato Pontio: ſecundum eorumdem ſecundæ collocutionis, quando eis myſteria Fidei à Pontio aperta fuêre, ut deduco ex verbis, *ſuperveniente die*: Tertium verò tempus eſt, quando iidem ſacrâ Baptiſmatis undâ fuerunt abluti,id colligo ex verbis;*aliâ verò die*. Quæ poſtrema verba notanda ſunt, cum tempus propinquum denotent, pauci enim dies poſt duo colloquia interceſsêre, quibus elapſis, ſacrum ſuſcepêrunt Baptiſmum.Sicque eodem anno,quoLudi celebrabantur,Chriſtiani effecti ſunt. Quærendum igitur hic eſt: an ſolummodò ſpectacula, abſque ſacrificiis fieri conſueverint: Quod ſpectacula unà cum ſacrificiis celebrarentur clarè nobis demonſtrat Tertullianus De ſpectaculis num.7. *Sed Circenſium*, ait, *paulò pompatior ſuggeſtus, quibus propriè hoc nomen pompa præcedens, quorum ſit in ſemetipſa, probat de ſimulacrorum ſerie, de imaginum agmine de Curribus, de Thenſis, de Armamaxis, de Sedibus, de Coronis, de Exuviis. Quanta præterea ſacra, quanta ſacrificia præcedant, intercedant, ſuccedant, quot Collegia, quot Sacerdotia, quot officia moveantur, ſciunt homines illius Urbis, in qua Dæmoniorum conventus conſedit*. Id etiam indicat S. Cyprianus, ſive alius auctor in opera De ſpectaculis ubi.*Quod ſpectaculum ſine Idolo? Quis Ludus ſine ſacrificio? quod certamen non conſecratum mortuo?* Nihilominus cum ii Imperatores hujuſmodi interdixerint ſacrificia, & ſpectacula

ctacula tantum celebrari mandaverint exinde contrarium ab illo Pagi deducitur argumentum, ex ipſiuſmet Euſebii in Chronico deſumptis verbis ab eodem Pagi relatis, ſcilicet; *Ob quam ſolennitatem innumerabiles Beſtiæ in Circo magno interfectæ, ludique in Campo Martio Theatrales tribus diebus, ac noctibus populo pervigilante celebrati*. Concedo igitur innumerabiles interfectas fuiſſe beſtias, nego tamen fuiſſe immolatas; nam beſtias illas, quæ fuerunt occiſæ, recenſet Capitolinus in Gordiano cap.33: *Fuerunt*, inquit, *ſub Gordiano Romæ Elephanti 32. quorum ipſe duodecim miſerat; Alexander decem; Alces decem; Tigres decem, Leones manſueti ſexaginta; Leopardi manſueti triginta, Belbi (ideſt Hyænæ) decem, Gladiatorum fiſcalium paria mille: Hyppopotamus, & Rhinoceros unus, Archoleontes decem, Camelopardali decem, Onagri viginti, Equi feri quadraginta, & cætera hujuſmodi animalia innumera, & diverſa, quæ omnia Philippus Ludis ſecularibus vel dedit, vel occidit. Has autem omnes feras manſuetas, & præterea efferas parabat ad triumphum Perſicum, ſed votum publicum nihil valuit. Nam omnia hæc Philippus exhibuit ſecularibus Ludis, & Muneribus, atque Circenſibus, quum milleſimum ab Urbe condita annum in Conſulatu ſuo, & filii ſui celebravit*.

Supra enarratæ ergo beſtiæ non quidem ex iis ſunt, quas cæca Gentilitas immolare conſueverat, quæ enim immolabantur: erant Oves, Sues, Capræ, Boves, Gallinæ, Anſeres. Pauperes verò non habentes vivum animal quod immolarent, bovis ſimulacrum è farinâ fingebant. In ſecularibus Ludis peculiaris victima erat Porca, ut oſtendit Franciſcus Angeloni in ſua hiſtoria Auguſta antiquis numiſmatibus illuſtrata, ac italico deſcripta idiomate, quam emendatiorem, ac auctam, denuò edidit noſtri ſeculi, rerum antiquarum eruditiſſimus Joannes Petrus Bellori ad num.14. numiſmatum

tum

tum Septimij Severi, ubi viſitur ejuſdem Imperatoris numiſma, cujus in medio ſtat ara pro ſacrificio, ad cujus latus eſt Dea Tellus, in terra ſedens; ex altero verò latere cernitur Victimarius, qui ad ſacrificandum Porcam ducit, quoniam in ſecularibus Ludis Dii pro fertilitate, & abundantia deprecabantur. Circa aram Imperator velato capite, pateram manu tenens, in ſacrificii actu ſtat; prope ipſum eſt Tibicina, ad cujus latus duæ aliæ viſuntur figuræ quæ Bacchum, & Herculem repræſentant. In numiſmatis peripheria hæc leguntur: CONS. IV. LUD. SÆC. FEC. S. C. ſcilicet, Conſulatus IV. Ludos ſeculares fecit, Senatus Conſulto. Plura apud ipſum Angeloni de hoc numiſmate videri poſſunt. Aliud non abſimile, & pulcherrimum, ac rariſſimum numiſma ſe vidiſſe in celebri Muſæo bon. Mem. Cardinalis de Maximis, narravit mihi idem Bellorius, quod poſtea tranſivit in illud claræ memoriæ Reginæ Suetiæ: cujus exemplar ipſe Bellorius, in majori, & quadrata forma delineatum appoſuit, in ſecunda pagina fragmentorum veteris Romæ, ubi non in peripheria, ſed in ipſa ara inſculpta leguntur hæc verba: LUD. SAEC. FEC. ſcilicet Ludos Seculares fecit.

Similem item nummum refert eruditiſſimus Spanhemius in ſua Diſſertatione 9. qui non Porcam, ſed Aprum eſſe cenſet. Inſuper addo, quod hi Ludi poterant celebrari etiam abſque ſacrificiis, ut exiſtimat idem Spanhemius loco citato, qui aſſerit ab Honorio eoſdem Ludos celebratos fuiſſe, ſed ſacris ſecularibus omiſſis, ſolo Circenſium, aut Theatralium Ludorum apparatu. Scio, laudatum Pagi in ſuis Prolegomenis in Diſſertat. Hypatica num. 11. ſcribere, hoſce Ludos ab eodem Honorio minimè fuiſſe celebratos, ſed hæc quæſtio ab hiſtoria dependet, quam aliis examinandam relinquo. Iidem etiam Ludi poterant, ut diximus, abſque

ſacrificiis celebrari, eò magis, quò magis Imperatorum mandatum acceſſit, nam in præcitatis actis narratur, ut ſupra retulimus, quod *ex illa die*, quâ Imperatores Chriſtianorum ſacris acceſsêre, ſacrificia declinare cœperunt, & ſpectacula *tantùm* pro concluſione milleſimi anni celebrata fuêre: vox *tantùm* notanda eſt. Dato etiam, quòd ſacrificia fuerint celebrata, non per hoc evincitur, ipſos Imperatores ſaltem Chriſtianæ legis inſtructos haud fuiſſe. Similem ferme quæſtionem tractat Baronius ad annum Chriſti 352. num. 93. & ſeqq. & in Martyrologio ad diem 22. Auguſti litterâ B. ubi oſtendit, Conſtantinum, licèt Chriſtianis ſemper fauiſſet, tamen de conſulendis Haruſpicibus dediſſe reſcriptum, atque ſub eo à Gentilibus aliquando vexatos fuiſſe Chriſtianos, & ob eam cauſam plurima eidem Imperatori mala accidiſſe. Unico namque, eodemque tempore ſuam ubique Chriſtiana Religio puritatem conſecuta non fuit, ſed temporis progreſſu. Imperatores enim Chriſtiani ſenſim omnem Gentilitatem abolêrunt, ut clarè deducitur ex toto titulo de Paganis in Codice Theodoſiano. Unde mirum non eſt, ſi ambo Philippi, recenter in Chriſtiana fide inſtructi, quique eam nondum forſitan amplexi fuerant, ſeculares celebrari Ludos, atque etiam fortaſſis ſacrificia fieri, abſque eorum interventu, permiſerint.

Ex hactenus enarratis clarè probatum puto, ambos Imperatores, eodem anno, quo præfati Ludi celebrati fuerunt, Chriſtianæ militiæ nomen dediſſe, quod pro meæ opinionis baſi erat demonſtrandum.

Non obſtat, quod in Paſſione S. Pontij narretur: tertio imperii anno Philippum ad ſacrificandum pergere voluiſſe, quia reſpondeo. Id faciebat ob populi Romani metum, aliaſque rationes, quas ſupra num. 8. indicavi, ac de Conſtantino nuper dixi. Neque obſtat aliud ſimile argumentum, nempe; poſt nonnullas

diſpu-

diſputationes, Dei voluntate, Imperatores crediɗiſſe. Cui obiectioni etiam ſubjungo, Philippum, dum Antiochiæ, ſive Apameæ manſit, ſacris Chriſtianæ Fidei Myſterijs inſtrui voluiſſe, ſed eam minimè fuiſſe amplexum, ut deducitur ex ſupracitato auctore Arabo Abul-Pharagi, cùm verò Romam perveniſſet, S. Pontii ſuaſionibus ſacrum ſuſcepiſſe Baptiſma. Nam eo tempore jam pravam introductam fuiſſe conſuetudinem, exiſtimo, quòd multi Fideles uſque ad provectiorem ætatem ſacrum ſuſcipere Baptiſmum differebant; ut docet Baronius ad annum 377. num. 14. & Lorinus in Commentario Act. Apoſtolorum cap. 2. verſ. 38. Idque comprobant variis antiquorum Patrum auctoritatibus. Non abs re ergo erit aſſerere, Philippum Imperatorem hanc pravam amplexatum fuiſſe conſuetudinem, Baptiſmi ſuſceptionem uſque ad ſuum Romam adventum differendi. Si igitur hiſce meis conjecturis locus eſt, ex eis etiam Scriptorum concordia reſultat, nempe Philippo, dum Antiochiæ manebat, S. Babylam ejuſdem Civitatis Epiſcopum, Eccleſiæ ingreſſum, ob deteſtandam Gordiani cædem, ſeu, ut narrat præcit. Abul-Pharagi, quod nolebat, abſtinere à vetitis & unicâ uxore eſſe contentus, interdixiſſe. Romæ verò Philippo degenti, ac Baptiſmate nondum ſuſcepto, nihilominus ſacris Chriſtianorum Myſteriis intereſſe deſideranti, Eccleſiæ ingreſſus, ob eaſdem cauſas, à Fabiano Papa ſimiliter interdictus fuit.

Hiſce ſuppoſitis deduco, Fideles tunc Romæ viventes gnaros, quòd Imperatores jam ſecretò Chriſtianam Religionem profeſſi fuerant, ob maximam lætitiam, quam ex hujuſmodi Imperatorum converſione acceperê, Redemptori Domino Noſtro Jesu Christo, de ſingulari hoc beneficio debitas grates rependere voluiſſe, in cujus rei argumentum, ac teſſeram, in orbiculo vitreo ſcripſerunt A SECULARE BENEDI-

CTE PIEZ, videlicet: ANNO SECULARE BENEDICTE PIEZESES, ſcilicet Iesus dignatus es, naviculæ Eccleſiæ pacis portum demonſtrare, litera enim Z. initialis eſt nominis ZESES; ut ex tribus orbiculis vitreis, ab Arringho lib.4.cap.37.pag.265. allatis, colligo; in quorum uno legitur PIEZESES; in altero ZESES, cum tuis, in tertio Lucifer vivas cum tuis feliciter ZESES; in hoc enim orbiculo viſuntur vir ac mulier, inter quos ſtat Juvenis togatus, qui manibus coronam capitibus eorum imponit, & ſuper Juvenis caput legitur Christus. Et in eod. libro cap.47. pag.403. in alio orbiculo ſimiliter legitur PIEZESES.

Inſuper noto epitheton *Benedicte*, à priſcis Fidelibus uſurpari ſolitum, ut clarè oſtendit Holſtenius in notis ad paſſionem SS. Perpetuæ, & Felicitatis in pag.7. verſ.2. ubi obſervat vocem *Benedicti*, e græcâ voce ἀφημισμοὺς quæ affectum, aut venerationem, erga perſonam cujus ſit mentio denotat. *Notior* (ſubdit) *hodie linguæ Italicæ vulgari, quàm communi Latinæ derivatum in Africanam latinitatem fortè è Syriaco, aut Hebræo ſermone, quo priſci Tyrii, & Pœni Carthaginis Coloni, aut non multùm diverſo utebantur. Syrorum enim, ac Hebræorum eſt Benedicti adiunctum ad Dei præſertim mentionem apponere, ut habes Marci* 13. 61. *& ſæpius in aliis ſcripturis: ſed & ad compellationem bonorum hominum Benedicti vos à Domino Pſal.*123.15. *& alibi non rarò. Tertullianus ipſo principio libri ad Martyres deſignatos: Benedicti Martyres. Mox: in primis ergo Benedicti nolite contriſtare Spiritũ Sanctũ, & c.2. quo vos Benedicti de carcere in cuſtodiam, ſi fortè translatos exiſtimatis. Ibid. Sic nunc Benedicti, carcer etiam Chriſtianis moleſtus: Et mox cap.3. Et de cultu fœminarum lib.2. fœminas Chriſtianas Benedictas appellat; Et lib. Præſcript. ſub Epiſcopatu Eleutherii Benedicti: & lib. de Exhort. Caſt. Benedicti Patriarchæ. Ita Lucianus Confeſſor apud Cyprianum*

*Ep.*22.

Ep.22. Cùm Benedictus Martyr Paulus adbuc in corpore eſſet. Et Clerus Romanus apud eumdem ep. 3. Didicimus Benedictum Papam Cyprianum ſeceſſiſſe. Idem obſervavit etiam Lupus In Tertulliano de Præſcriptionib.cap. 30. pag 483. in verbo apud Eccleſiam Romanenſem; ubi probat, apud primitivos Chriſtianos titulum Benedicti eminentem fuiſſe.

Haſce meas in præfatos orbiculos obſervationes, qualeſcumque ſint, tibi admodum perſpicacis judicii, & eruditionis ſubjicio. Ac te in mutuæ neceſsitudinis ſignum accipere, meque amare etiam, atque etiam rogo; ac ſemper benè valere Amice chariſsime opto.

F I N I S.

INDEX
COGNOMINUM, ET NOMINUM AUCTORUM,
In hoc opuſculo citatorum.

A

ABul-Pharagi Gregorius.
Ado Archiepiſcopus Viennenſis.
S. Ambroſius.
S. Anaſtaſius Synaita.
Andreas Archiepiſc. Cæſareæ.
Angeloni Franciſcus.
Ansberti Ambroſius.
Arringhus Paulus.
AuctorVeterum Monimentorum.
S. Auguſtinus.

B

BAluzius Stephanus.
Baronius Cæſar Cardinalis.
Bellorius Joannes Petrus.
Binius Severinus.
Bona Joannes Cardinalis.

C

CÆſarienſis Euſebius Pamphili.
Calliſtus Nicephorus.
Caluiſius Sethus.
Caſalius Joannes Baptiſta.
Caſſiodorus Aurelius.
Cenſorinus.
Chronicon Alexandrinum.
Chronicon Alterſenſe.
Chryſoſtomus S. Joannes.
Codex Theodoſianus.
ContraCtus Hermannus.
S. Cyprianus.

D

DU-Cange Carolus.

E

EGnatius Joannes Baptiſta.

Fal-

F

FAlconerius Octavius.
Freculphus Epiſcopus Lexovienſis.

G

S. Gregorius.
S. Gretſerus Jacobus.

H

HAlloix Petrus.
Hankius Martinus.
Haymon Epiſcopus Alberſtadienſis.
S. Hieronymus.
Holſtenius Lucas.
Huetius Petrus Daniel.

I

S. Iſidorus Archiepiſcopus Hiſpalenſis.
S. Juſtinus Martyr.

L

LÆtus Pomponius.
Lirinenſis Vincentius.
Lorinus Joannes.
Lupus Chriſtianus.

M

MAcarius Chryſocephalus Philadelphiæ Archiepiſcopus.
S. Matthæus.
S. Maximus.
Metellus Tegerſeenſis.
Mombritius Boninus.

N

NIgronus Julius.

O

ORoſius Paulus.
Otto Friſingenſis.

P

PAgi Antonius.
D. Paulus.
Perſona Gobellinus.
S. Petrus.
Pocockius Eduardus.

R

REgino Abbas.
Rubenius Albertus.

S

Sabellus M. Antonius.
Scaliger Joſeph.
Spanhemius Federicus.
Studita Theodorus.
Surius Laurentius.

T

Tertullianus.
Triſtanus Joannes.

V

Volaterranus Raphaël.
Voſſius Gerardus Joannes.
Vſpergenſis Conradus.
Warnefridus ſive Diaconus Paulus.

Z

Zonaras Joannes.

INDEX
RERUM NOTABILIUM,

In hoc Opuſculo contentorum.

A

Abraham ſacrificans filium. 12.
Abul-Pharagi Gregorius quiſnam fuerit. 26.
Adam & Eua cum Serpente quid denotent. 6.
Anguſticlauium Equeſtris dignitatis ſignum. 19.
Arca Noë expreſſa in nummo. 37.

B

Babylas Epiſcopus Antiochiæ. 27. 43.
Benedicte vox antiquitus uſitata. 44.
Beſtiæ immolari ſolitæ. 40. In Ludis immolatæ. 32.

C

Calceus Senatorius. 19.
Calices ex omni materia confecti. 5. Pingendi antiquus mos. ibid. 18.
Caſula immutata. 20.
Character, ſiue ſignum in antiquis tumulis apponebatur. 17.
Chriſtus D. N. expreſſus ſub forma Paſtoris. 5. ut ivvenis depictus. 18.
Cimelium Eminentiſſimi Flavii Card. Chiſii laudatur. 5.
Cimelium Eminentiſſimi Gaſparis Card. Carpinei laudatur. 1. 5.
Conſtantinus Imperator licet Chriſtianus dedit reſcriptum de conſulendis Haruſpicibus. 42.
Converſio Philipporum an ludos ſeculares ſubſecuta fuerit. 39.

Dal-

D

DAlmatica chyrodata, ſive manicata. 18. Qui antiquitus eam geſtabant. *ibid.* Poſtea apud Eccleſiaſticos in uſu. *ibid.*

Daniel in lacu Leonum. 10. Hujus myſterii reſeratio. *ibid.*

Decius Imperator movet perſecutionem inChriſtianos in odium Philippi. 24.26.

Deus nunquam ſeneſcit. 18.

Diluuium Deucalioneũ. 36.

E

EMblematis primi deſcriptio. 4. Secundi. 16.

Epiſtolas duas Origenis ad Philippum, & Severam veras fuiſſe oſtenditur. 39.

Exoletos (turpiſſimorum hominum genus) ſuſtulit Philippus Imperator. 35.

F

FAma publica ad credendum juſta eſt cauſa. 33.

Fabianus PP. tempore B. Pontii. 23.28.

Filumeni vox quid denotet. 6.

Flavius Eminentiſs.Card. Chiſius laudatur. 6.

G

GAſpar Eminentiſs. Card.Carpineus laudatur. 1.

H

HVetii judicium, An ambo Philippi Imperatores fuerint Chriſtiani. 27.

I

INſcriptio Anno Seculare &c. quid ſignificet. 22.44.

Inſtrumentum Martyrii in tumulis antiquitus opponebatur. 17.

Jonæ in os Ceti projecti, & ex illa ejecti ſignificatio.

tio. 14. Subumbra cucurbitæ ſymbolum. 8. quæſtio an folia fuerint hederæ, vel cucurbitæ fuerint. *ibid.*

L

Laticlauium Conſulare quale. 17. 19.

Leviathan monſtrū marinum. 16.

Liber apertus quid ſignificet. 20.

Ludi Seculares quo anno inſtituti. 22. Quo anno deinde celebrati. *ibid.* Eorum celebratio. 24. & ſeqq.

M

Manipulus antiquitus manutergium erat. 20.

Mantello italicè, latinè Pallium. 19.

Martyrii inſtrumentum in tumulis antiquitus opponebatur. 17.

Monſtrum marinum Jonæ quale fuerit. 15.

Moyſes in deſerto virgâ petram percutiens, ejuſque myſterium. 13.

Muſeum lapidarium Auctoris. 6.

N

Noë in Arca quid ſignificet. 8.

Nummus Apamenſis 36. cū ludis ſecularibus. 41.

O

Octacilia uxor Philippi Imperatoris fuit Chriſtiana. 34. 35.

Orarium in locum Anguſticlavii ſucceſſit. 19.

Orbiculi vitrei in Chriſtianorum tumulis inuenti quid denotent. 17. Fragmenta vitrei Calicis ſunt. *ibid.*

Origenis epiſtolæ duæ ad Philippum Imperatorem, & Severam Auguſtam. 27. 30.

Ovis in humeris à Chriſto geſtata, & ejus ſymbolum. 6.

P

Pallium in locum Laticlavii ſucceſſit. 19.

Pallium Philoſophicum. 19.

Pau-

Pauperes nõ habentes beſtias pro Sacrificio fingebant eas ex farina. 40.
Philippi ambo Imperatores inter Divos relati. 35. Deorũ cultores reputati, quia Sacrificia permittebant. *ibid.*
PhilippusImperator amicus B.Pontii Martyris. 23. Quando ſuſceperit Baptiſmum. 43. Primus omnium ex Romanis Imperatoribus Chriſtianus. 24. 32.
Pluuiale in locum Pallii ſucceſſit. 19.
Poëtis privilegia ademit Philippus Imp. 35.
Pomponii Læti qualitates oſtenduntur. 29.
B.Pontius Martyr amicus Imperat. Philippi. 23.

Q

QVęſtio an ambo Imperatores Philippi fuerintChriſtiani, & ſi Chriſtianam ſuſceperunt Religionem, an ante vel poſt Ludos ſeculares illam ſuſceperint. 22.

R

ROmani credebant Vrbem à bellis, & malis eſſe liberandam, ſi ludi ſeculares celebrarentur. 31. 32.

S

SAcrificia an celebrarentur unà cum ſpectaculis. 39.
Samſonis ſymbolum. 13.
Sandalia apud antiquos. 19
Signum, ſiue character in tumulis antiquitus opponebatur. 17.
Stellæ in Scriptura quid denotent. 21.
Sybillæ oraculum. 32.

T

TEſſera in calicibus antiquitus uſitata & cur. 4.
Teſtes adhuc ſuperſtites tempore Euſebii, qui de geſtis Philippi deponere poterant. 24.

Z

ZEſes quid ſignificet. 44.

F I N I S.

99 962865

1173·10